

Синод Єпископів УГКЦ: «Ще Омелян Ковч писав: якщо священник хоче утримати вірних при церкві, мусить вийти із захристії»	2
Блаженніший Святослав закликав львів'ян повідомляти про чуда і ласки, отримані за молитовним посередництвом Митрополита Андрея	3
50 років тому в Римі відбулося оновлення храму свв. Сергія і Вакха	4
Новини Апостольського екзархату Перша Свята Сповідь та Урочисте Святе Причастя у Штутгарті	6
Ісусова молитва (3) Безнастанна молитва	7
Любов, яка зостається	8
Короткі повідомлення	8
Вселенська Церква в числах	8
Екуменічна зустріч: єдність у різноманітності	8
V Синод УГКЦ.....	9
Іван Залужний.....	9
Посібник з реагування на домашнє насильство допоможе священникам і пасторам.....	10
У Києві пройшла конференція УГКЦ, Фанару й ПЦУ з пошуку єдності.....	10
УВУ – столітній ювілей.....	11
Що таке місійність? Роздуми на основі Святого Письма	9
Відкладена незалежність	13
З архіву ХГ Велетень Духа	19
Ступити на дорогу братерства (26).....	21
Слуга Божий єпископ Йосафат Коциловський ЧСВВ	23
Парафія Святих мучеників Сергія і Вакха	25

Члени Синоду Єпископів УГКЦ, березень 2020 р.
Світлина із сторінки Синоду Єпископів у ФБ

СИНОД ЄПИСКОПІВ УГКЦ: «ЩЕ ОМЕЛЯН КОВЧ ПИСАВ: ЯКЩО СВЯЩЕННИК ХОЧЕ УТРИМАТИ ВІРНИХ ПРИ ЦЕРКВІ, МУСИТЬ ВИЙТИ ІЗ ЗАХРИСТІЇ»

Ми не повинні обмежуватися проповіддю Божого слова тільки серед «своїх», а йти проповідувати різним народам зрозумілою їм мовою. Такий заклик звучить у цьогорічному посланні Синоду єпископів УГКЦ до духовенства, монашества і мирян «Надія, до якої нас кличе Господь».

«Кожен із нас – єпископ, священник, диякон, семінарист, монах, монахиня, хлопець, дівчина, батько, мати – хай відгукнеться на заклик наступника апостола Петра до "виходу на місію" там, де живе, працює, відпочиває!», – мовиться у тексті.

Єпископи переконують, що місія Церкви проявляється через служіння слова і зцілення, через буття поруч із людиною в її радощах і стражданнях, успіхах і викликах, через слухання голосу ближнього та проповідування Євангелія милосердя знедоленій людині всіх часів. Церква виходить, щоб проголошувати Євангеліє, хрестити всі народи, долаючи бар'єри – мовні, етнічні, культурні, расові, соціальні.

«Кожний християнин, – мовиться у посланні, – і кожна спільнота повинні розпізнавати дороги, які їм вказує Господь, але всіх нас Він запрошує

прийняти цей заклик: вийти з власного вигідного життя і відважитися йти в усі закутки, де необхідне світло Євангелія».

Святі душпастирі свого часу, пригадують синодальні отці, уміли відчувати цей заклик Святого Духа та виходити поза звичні сфери душпастирства, щоб поширювати світло Христового Євангелія в сучасних їм суспільствах.

«На десятиліття, – читаємо в посланні, – випереджує наш блаженний священномученик Омелян Ковч місійний рух сучасної "Церкви у виході", коли у своїй славній книжечці "Чому наші від нас втікають?", написаній під час ув'язнення в березанській тюрмі наприкінці 1930-х років, твердить: "Вже великий папа Лев XIII висказав глибоку думку: "Fuori di sacristia!" [Поза захристію!]. Так, у наш час священник дійсно мусить розвинути свою діяльність поза захристією. Отже, коли священник хоче задержати своє стадо при вірі, церкві й обряді, то він мусить "вийти з захристії" і мусить брати живу участь у громадянському житті своєї парохії... Не буде цього робити, то стратить ґрунт під ногами, як це вже не одному й трапилося».

Цей «вихід», вважають владика, буде плідним і благословенним лише тоді, коли кожен із нас буде його робити з Христом і в єдності з Церквою.

Департамент інформації УГКЦ

БЛАЖЕННІШИЙ СВЯТОСЛАВ ЗАКЛИКАВ ЛЬВІВ'ЯН ПОВІДОМЛЯТИ ПРО ЧУДА І ЛАСКИ, ОТРИМАНІ ЗА МОЛИТОВНИМ ПОСЕРЕДНИЦТВОМ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

С-на: Гал-інфо ▲

01 листопада Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав очолив Божественну Літургію у Архикафедральному Соборі св. Юра у Львові з нагоди дня переходу до вічності праведного Митрополита Андрея.

«Поминаючи Митрополита Андрея, ми нині не молилися за його упокій, відпущення гріхів, але за його прославу. За те, щоб Господь Бог, який вже має його серед своїх святих у Небі, виявив цю славу святих в його особі тут на землі, на престолах Христової Церкви. Ми справді, працюємо, молимося, щоби якнайшвидше завершився про-

цес його беатифікації. Для цього потрібно багато і мало: любити Митрополита Андрея. Потрібно шукати в нього помочі у наших духовних шляхах. Бо він творить чудеса для наших людей. Але не всі мають відвагу про це свідчити. Коли хтось отримав ласки за посередництвом праведного Митрополита Андрея – повідомте про це! Щоб той беатифікаційний процес нарешті завершився».

Блаженнішому Святославу співслужили Високопреосвященний владика Ігор, Архієпископ і Митрополит Львівський; Преосвященний владика Михаїл, Єпарх Сокальсько-Жовківський; Преосвященний владика Ярослав, Єпарх Самбірсько-Дрогобицький; Преосвященний владика Кеннет, Єпископ єпархії Пресвятої Родина із осідком у м. Лондон; Преосвященний владика Григорій, єпископ-помічник Самбірсько-Дрогобицької єпархії; Преосвященний владика Володимир, єпископ-помічник Львівської Архiepархії; Преосвященний владика Петро, єпископ-помічник Сокальсько-Жовківської єпархії, а також місцеве духовенство.

У слові проповіді **владика Ярослав (Приріз)** наголосив на тому, що попри те, що із праведним Митрополитом Андреем сучасне покоління розділяють роки, його заклик про те, щоб кожна людина тихою невтомною працею любила Україну, на своєму місці, у особистому покликанні, залишається актуальним.

«Український народ мав у особі Митрополита Андрея свого найкращого представника – Князя української Церкви, проповідника, Мойсея далекоглядного. Постать Митрополита Андрея не обмежена ані часом, ані простором. Діяльний дух Митрополита не сягав лише Галичини, його погляд сягав ген-далеко географічно на Захід і на Схід. Митрополит Андрей дбав про українських емігрантів, щоби вони мали належну душпастирську опіку. Можна сказати, що завдяки його зусиллям, Українська Греко-Католицька Церква є не лише українською чи європейською, а світовою, глобальною».

”

Коли хтось отримав ласки за посередництвом праведного Митрополита Андрея – повідомте про це! Щоб той беатифікаційний процес нарешті завершився.

Після моління, Глава УГКЦ спільно із єпископами та духовенством спустилися у крипту, де помолилися на місці останнього спочинку праведного Митрополита Андрея за його прославу.

Джерело: «Духовна велич Львова»

50 РОКІВ ТОМУ В РИМІ ВІДБУЛОСЯ ОНОВЛЕННЯ ХРАМУ СВВ. СЕРГІЯ І ВАХХА

30 та 31 жовтня 1971 року в храмі Святих мучеників Сергія і Вахха та Жировицької ікони Пресвятої Богородиці Патріархом Йосифом був звершений Чин освячення нового престолу, виготовленого італійським митцем Уґо Мацеї, та Чин оновлення храму, адже перед тим, ще у 1960-их роках, церкву свв. Сергія і Вахха було продано, десакралізовано і зруйновано старий престіл, балдахин над ним і іконостас. А 31 жовтня 1971 року Патріарх Йосиф урочисто вніс в українську святиню в центрі Риму мощі Святих мучеників Сергія і Вахха, покровителів храму.

В ці дні, 30 та 31 жовтня 1971 року, були звершені в храмі Святих мучеників Сергія і Вахха та Жировицької ікони Пресвятої Богородиці Божественні Літургії за архієрейським чином, які очолив Блаженніший Патріарх Йосиф у співслужінні преосвященнішого Максима Германюка, митрополита Вінніпезького; преосвященнішого Амвросія Сенишина, Митрополита Філадельфійського; преосвященного архієпископа Івана Бучка, Апостольського візитатора українців католиків у Західній Європі; єрея Івана Сиротинського з Торонто; єрея Володимира Андрушківа зі США. Дияконське служіння звершували диякони Любомир Мудрий та Маріян Бутринський зі США.

ОСВЯЧЕННЯ ХРАМУ

8 вересня 1970 року, при храмі святих мучеників Сергія і Вахха та Чудотворної Жировицької Ікони Пресвятої Богородиці в Римі було проголошено персональну парафію для українців, що проживають на теренах Римської єпархії, проте, через ремонтні та реставраційні роботи урочистості з нагоди освячення нового престолу й відновленого храму відбувалися в днях 30–31 жовтня 1971 року.

Також в тих днях відбувалися святкування з нагоди: 500-ліття появи Чудотворної Жировицької ікони Богоматері, 375-ліття Берестейської та 325-ліття Ужгородської Унії. На ці урочистості були запрошені всі наші єпископи з країн «вільного світу» та гості з римського церковного і дипломатичного кіл.

До Риму, щоб взяти участь в цих урочистостях та у П'ятому Архієпископському Синоді нашої Церкви при-

31 жовтня 1971 року, торжественне внесення мощей Святих Мучеників Сергія і Вахха, покровителів храму

їхали тоді 15 архієреїв. Також приїхали понад 150 священників та мирян з Австралії, Південної й Північної Америки та з країн Європи. В тих днях до нашої церкви теж прибули кардинали, послы, представники римських дикастерій, музеїв та інших установ, як також і представники засобів масової інформації: преси, радіо й телебачення.

СУБОТА, 30 ЖОВТНЯ

У суботу, 30 жовтня 1971 року, відбулося освячення храму святих мучеників Сергія і Вахха та відкриття української парафії в Римі. Того дня урочистості розпочалися о 17-й годині освяченням престолу. Відтак було відправлено соборну Архієрейську Божественну Літургію, яку очолив Блаженніший Йосиф у співслужінні єпископів.

У своєму Слові з нагоди освячення церкви Блаженніший Йосиф сказав, що «нинішнє посвячення навіває на нас давні спомини майже за 400 літ, спомин недавнього свята Різдва Пресвятої Богородиці, якого ми не могли відпразнувати у свій день задля тутешніх робіт, і празник святих мучеників Сергія і Вахха, яких ікону тут бачите, чудесно збережену, подібно як і ікону Жировицької Божої Матері, по-італійськи названу "Дель Паскольо", що красується за престолом. [...] Святим дивом цей храм, який названо в Римі "Сан Серджо і Бакко", дістав і другу назву, яку ви нині на молитві посвячення вівтаря чули, а саме Родження Божої Матері».

Того ж дня (у суботу, 30.X.71) Владика надіслали Святішому Отцеві Павлові VI телеграму з ось таким текстом:

**ТЕЛЕГРАМА
/30 ЖОВТНЯ 1971/
ДО ЙОГО СВЯТОСТИ ПАПИ ПАВЛА VI**

З нагоди торжественних святкувань у 375-ту річницю Берестейської Унії і 325-ту Ужгородської Унії всі українські Владики, зібрані в римському храмі святих мучеників Сергія і Вакха, отриманому колись в дарі від Папи Урбана VIII – потверджують свій послух і вірність Наслідникові святого Петра і зобов'язання прийняті своїми світлими попередниками, засвідчені документами берестейськими й ужгородськими, просять опіки Апостольського Престолу для їхньої страждальної Церкви в Україні і просять Апостольського Благословення.

▲
Синод Єпископів, 31 жовтня – 6 листопада 1971 року

НЕДІЛЯ, 31 ЖОВТНЯ

Наступного дня, у неділю, 31 жовтня 1971 року, о 9-ій годині вранці, до новоосвяченого храму Ісповідник Віри, Блаженніший Йосиф торжественно вніс мощі святих мучеників Сергія і Вакха, покровителів храму. Опісля очолив соборну Архієрейську Літургію.

У проповіді, яку виголосив Блаженніший Йосиф дуже вирізнялися ці слова: «На жаль, в останніх роках і храм і давня колегія опинилися в чужих руках, що довели їх до крайньої руїни. Та слава Богу, цей храм нині знову в наших руках, слава Пречистій Діві, що вона заопікувалася нами і забажала вернутися до нас, забажала вона того, щоб і ми верталися до неї, та й щоб вона була на віки між нами, щоб і в цьому храмі далі голосилось Боже слово, а дім був розсадником української культури на поселеннях і плекав релігійного католицького духа.

Сьогодні ми надзвичайно вдячні Пречистій Діві Марії, що дійсно лише завдяки їй ми могли, по великих труднощах, відискати цей храм і вознести нашу молитву і пісні до святих мучеників Сергія і Вакха і Пресвятої Богородиці, щоб Вона, як дотепер, була все нашою заступницею і помічницею. А це дійсно доказ, що Вона хоче бути серед нас! Великі діла не можуть бути без Марії! І це сталося, пригадуючи нам про історичний факт Її Покрови над нами».

Як в суботу, так і в неділю церква була вщерть виповнена.

По закінченні Божественної Літургії також було офіційно відкрито приміщення Музею Українського Католицького Університету.

В цих урочистостях, окрім українських ієрархів, також брали участь: Патріархи Східних Католицьких Церков; Префект Конгрегації для Східних Церков Кардинал М. Де Фюрстенберг; префект Конгрегації для Віровчення Кардинал Ф. Шепер; президент Секретаріату для сприяння християнській єдності Кардинал І. Віллебрандс та інші достойники Церкви й послі.

П'ЯТИЙ АРХІЄПІСКОПСЬКИЙ СИНОД

Того ж дня, 31 жовтня, по закінченні святкової Академії, всі наші Владики, які тоді прибули до Риму, під керівництвом Блаженнішого Верховного Архієпископа Йосифа Сліпого зібралися у просторій залі над церквою святих мучеників Сергія і Вакха та Чудотворної Жировицької Ікони Богоматері при площі Мадонна дей Монті 3, щоб розпочати П'ятий Архієпископський Синод УГКЦ.

Через виправдані причини не могли взяти участь у зазначених урочистостях і, відповідно, в Архієпископському Синоді архієреї:

- Високопреосвященний Архієпископ Гавриїл Букатко;
- Преосвященний Владика Йосиф Мартинець;
- Преосвященний Владика Андрій Роборецький, який не міг приїхати з огляду на стан здоров'я і уповноважив Кир Ніля Саварина заступати його у голосуваннях;
- Преосвященний Кир Василь Гопко з Пряшева сам не міг приїхати, проте заявив, що «він «духом з вами» і «приймає всі ухвали».

1-ШЕ ЛИСТОПАДА 1971 РОКУ

1 листопада о 17:00 годині усі присутні наші владика помолилися Святу Літургію за прославу Слуги Божого Митрополита Андрея (з 2015 – Праведний) і Панахиду за полеглих за волю України. Церква святих мучеників Сергія і Вакха була переповнена з огляду на кількість присутніх тоді священників та вірних, насамперед тих, які приїхали на освячення цього храму.

Після Богослужінь журналісти задавали запитання Блаженнішому, який пообіцяв, що невдовзі вони (владика) видадуть пресовий комунікат. За короткий час Блаженніший Йосиф передав комунікат своєму секретареві **о. д-ру Іванові Хомі, який читав його на сходах будинку при церкві святих Сергія і Вакха:**

**РИМ, 1 ЛИСТОПАДА, 1971.
ПРЕСОВИЙ КОМУНІКАТ Ч. 1
(год. 19:15)**

Після торжественного посвячення української церкви святих Сергія і Вакха та врочистого відзначення 375-річчя Берестейської і 325-річчя Ужгородської Унії з участю 15 українських владик під проводом Блаженнішого Верховного Архієпископа Кир Йосифа українські владика розпочали вчора ввечері, 31 жовтня цього року, свої СИНОДАЛЬНІ НАРАДИ і просять Святішого Отця про Апостольське благословення для їхніх праць.

Президія Синоду

«Нарис Конституції Української Помісної Церкви» та вибір Постійного Синоду

Головним пунктом цього Архієпископського Синоду стала дискусія в справі нарису Конституції Української Помісної Церкви. Окрім того, що на ньому було порушено тогочасні справи нашої Церкви, відбувся також вибір Постійного Синоду для Верховного Архієпископа, який складається з чотирьох владик, крім Блаженнішого.

На підставі церковного права в склад Синоду ввійшли два найстарші архієпископи, Архієпископ Іван Бучко і Митрополит Амврозій Сенишин.

Верховний Архієпископ назначив Митрополита Максима Германюка. Присутні, за третім голосуванням, вибрали єпископа Андрія Сапеляка. Постійний Синод вибраний на п'ять років.

Синод закінчився у суботу, 6 листопада.

У листі з Держсекретаріату Ватикану від 6 листопада 1971 року, який підписав Кардинал Джованні Вілло [G. Card. Villot] повідомлено, що Святіший Отець із великим задоволенням прочитав телеграму та уділив Апостольське благословення.

На основі матеріалів доктора Олега Цуньовського.
Джерело: ukr-parafia-roma.it

НОВИНИ Апостольського екзархату у Німеччині та країнах Скандинавії

ПЕРША СВЯТА СПОВІДЬ ТА УРОЧИСТЕ СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ У ШТУТГАРТІ

Катехитка Тетяна Трік; Анастасія Форкавець; Давид Нікішенко; Софія Маркуш; Марко Серано-Миронюк; Наталія Серано-Миронюк; Олександр Нікішенко; Марія Вегера; Миролуб Жубіль; Анна Саба; Міхаель Трік та отець Роман Врущак

В неділю 17 жовтня для десяти маленьких українців з Парафії Святого Василя Великого відбулася знаменна подія – свято Урочистого Святого Причастя.

Напередодні, у суботу, діти, після спільного іспиту сумління, приступили вперше до Таїнства Сповіді. Чудово було бачити, що і батьки та рідні дітей скористалися можливістю посповідатися. Настоятель парафії отець Роман Врущак сповідав першопричасників, а отець-доктор Іван Дуфанець зі Страсбургга – дорослих.

Неділя, святково прибрана церква святого Ульріха у Штутгарті, сонячна погода, піднесений настрій, велика кількість гостей – усе свідчило про особливий день. Під спів «*Panis Angelicus*» диакона Любаша Ірвінга та гру на органі дяка Анто-

на Лісняка діти із запаленими свічками в руках, як символ Світла Ісуса Христа, разом з отцем Романом Врущакком та катехиткою Тетяною Трік, ввійшли святковою процесією до храму. Під час Служби Божої діти були дуже уважні та чемні.

Отець Іван Дуфанець виголосив проповідь, у якій в особливий спосіб звернувся до першопричасників: «Пам'ятайте діти, що молитва не має канікул. Аби пізнати Бога, потрібно завжди перебувати з ним в контакті – молитися, відвідувати церкву, виконувати Заповіді Божі, робити добрі справи».

Діти прийняли з рук отця Романа Пресвяту Євхаристію до своїх сердець. Слова пісні «*Святе Причастя урочисте*» ще більше наголошували всім присутнім на велику безмежну любов Божу. Радість єднання Ісуса Христа та чистих сердець маленьких його учнів була присутня всюди. Дякуємо Тобі Боже, що Ти нас так дуже любиш!

Після закінчення святкової Божественної літургії відбувся невеличкий концерт. Діти поділилися своїми знаннями з уроків релігії. Особливо всім сподобався веселий спів дітей під акомпанемент гітари Міхаеля Тріка. Також прозвучала молитва з вуст Миролюба Жубіль під звуки гри на сопілці Анни Саба. Всі діти брали активну участь у підготовці, відповідно відчувалася їхня спільна загартованість та бажання прославляти Господа Бога.

”

Аби пізнати Бога, потрібно завжди перебувати з ним в контакті – молитися, відвідувати церкву, виконувати Заповіді Божі, робити добрі справи.

Священники отець Роман і отець Іван привітали дітей із цією величною подією та побажали їм бути добрими християнами, любити Бога та ближніх. На згадку про цю знаменну подію діти з рук отців отримали «Пам'ятку Першої Святої Сповіді та Урочистого Святого Причастя». Від імені батьків діти вручили отцям невеликі подарунки та подякували за їхню пастирську опіку.

Ми щиро дякуємо всім, хто своєю працею, молитвами та допомогою посприяв, щоб це свято відбулося на славу Божу!

Християнське виховання дітей вимагає подальшої праці як духовних наставників, так і власного прикладу батьків. Маємо надію, що посіяні нами зерна Слова Божого впали на родючий ґрунт. Бажаємо всім дітям, які приступили до Святого Причастя не забувати про Ісуса, котрий прийшов до дитячих сердець і оселився там, щоб ця єдність супроводжувала юних парафіян щодня.

Для «ХГ» Тетяна Трік, Штутгарт

ХГ

ІСУСОВА МОЛИТВА (3)

БЕЗНАСТАННА МОЛИТВА

У Святому Писанні нерідко чути заклик до неустанної молитви. Зокрема сам Господь Ісус перед своїми страстями закликає апостолів: *«Будьте чуйні, отже, і кожного часу моліться»* (Лк. 21, 36).

Задовго до цього моменту Господь навчав апостолів притчами, багато з яких були присвячені саме темі молитви, а євангелист Лука, на вступі до цієї розповіді, зауважує, для чого Ісус навчав змісту молитви: *«Він розповів їм притчу про те, що їм треба молитись завжди й не падати духом»* (Лк. 18, 1). Подібно св. Павло в Посланні до Солунян закликає християн: *«Моліться без перерви. За все дякуйте: така бо воля Божя щодо вас у Христі Ісусі»* (1 Сол. 5, 17–18), а на іншому місці каже: *«Моліться завжди в душі всякою молитвою і благанням»* (Еф 6, 18).

Оте «моліться завжди», «моліться без перерви» було часто темою застанови стародавніх монахів, зокрема тих, котрі вели свій аскетичний подвиг на безлюдних просторах єгипетських пустель. Дехто з них починав розуміти цей заклик дослівно і тоді монахи у спільноті намагалися запевнити безперервну молитву, як кажуть у форматі 24/7, при цьому занедбуючи моральний обов'язок дбати про щоденний хліб і запевняти свій щоденний прожиток працею власних рук.

Таку поставу було засуджено як єресь і відкинено. Все ж, Отці пустині серйозно трактували Святе Письмо і розуміли, що заклик до неустанної молитви не можна так легко ігнорувати. Євагрій Понтійський стверджував: *«Нам не наказано постійно працювати, чувати чи постити, але неустанна молитва є для нас законом»*.

То ж знову і знову поставало запитання: як розуміти заклик до неустанної молитви і як молитися неустанно, коли ти маєш інші невідкладні завдання і зобов'язання?

Однією з розв'язок, яку пропонували стародавні монахи, було часте повторення впродовж дня коротких молитовних формул, які як правило були цитатами зі Святого Письма. На Заході ця практика поширилася у вигляді так званих «стрілистих актів». Так св. Йоан Касьян – представник західного монашества, пропонував такі слова: *«Боже, рятуй мене, Господи, мені на поміч поспіши»* (Пс. 70, 2). Преп. Макарій Єгипетський молився словами: *«Господи, згідно з Твоєю волею, помилуй мене!»*. Інші молилися словами Пс. 7, 1: *«Господи, Боже мій, до тебе прибігаю; спаси мене від усіх гонителів моїх і рятуй мене»*, або ж словами ап. Томи: *«Господь мій і Бог мій!»* (Йо. 20, 28). Ще інші донині моляться словами Пс. 50: *«Серце чисте створи в мені Боже, і духа правого обнови в нутрі моєму»*.

Втім, найбільш поширеною стала так звана Ісусова молитва, яка полягає на призиванні імені Господа Ісуса та благанні про його змилювання: **«Господи Ісусе Христе Сину Божий, помилуй мене, грішного/грішну!»**.

Владика Богдан Дзюрах, з ФБ

Цвинтар в с. Маліннікі, Підляське воєводство, Польща. Джерело: «Партизанове знімки»

ЛЮБОВ, ЯКА ЗОСТАЄТЬСЯ

Як онколог з 29-річним професійним стажем можу із певністю твердити, що я визрів і змінився, переживаючи драми моїх пацієнтів.

Не знаємо своїх справжніх можливостей, поки не зіткнемось із негараздами і не відкриємо, що можемо піти значно далі, ніж нам здається.

ЗУСТРІЧ З АНГЕЛОМ

Пригадую з особливим трепетом онкошпиталь у Пернамбуко в Бразилії, де робив свої перші лікарські кроки. Розпочав працю у дитячому відділенні і зацікавився дитячою онкологією. Пережив багато трагедій моїх малих пацієнтів, невинних жертв раку. Коли народилась моя донечка, то я тремтів на вид терпіння інших дітей.

Аж до того дня, коли ангел прийшов до мене! Прийшов в образі маленької 11-річної дівчинки, за плечима якої були роки лікувань, ін'єкцій, хіміотерапевтичних променевоїх терапій. Ніколи не бачив, щоб мій малий ангелик здався. Бачив її, коли плакала, помічав страх в її очах, але це – людське.

Якогось дня я прийшов завчасно на роботу. Дівчинка була сама у кімнаті. Я запитав, де її мама. Навіть зараз, коли пригадую, що вона мені відповіла, не можу стримати емоцій.

— Знаєш, мама часом виходить на коридор поплакати, коли ніхто не бачить... Коли я помру, вона терпітиме, сумуватиме. Але я не боюсь помирати. Я не народилась для цього життя.

— А чим є смерть для тебе, золотко?

— Знаєш, коли ми були малі, то, засинаючи в батьківському ліжку, просинались у своєму, правда ж? (Я згадав своїх донечок, в той час їм було 6 і 2 роки, точно так я з ними робив). З цим подібно. Одного дня засну і Бог забере мене. Я прокинувся в Його домі, в правдивому житті!

СУМ – ЦЕ ЛЮБОВ, ЯКА ЗАЛИШАЄТЬСЯ

Я був заскочений, приголомшений, не знав, що сказати. Глибоко заторкнула мене та передчасна зрілість, вигартована у терпінні, духовність і бачення тієї малої дівчинки.

— А моя мама буде дуже терпіти, сумувати.

Стримуючи сльози, я запитав:

— А що для тебе означає сум, золотко?

ВСЕЛЕНЬКА ЦЕРКВА В ЧИСЛАХ

* 15,4 – на стільки мільйонів зросло число католиків у світі в 2019 р. відносно року 2018. Католиків додалося на всіх континентах (в Африці 8,3 млн; в Америці 5,3; в Азії 1,9; в Океанії 118 тис.) за винятком Європи, тут число католиків зменшилося на 292 тис. * 2608 – на стільки зменшилося число світських священників у Європі. У світі загалом воно зросло на 271 і становило 414 336. Зменшилося також число священників-монахів (на 646) і становило 50 295. * 7400 – на стільки зменшилося число монахинь в Європі. Падіння відбулося у всьому світі (на 11 562). На кінець 2019 р. було 630 099 монахинь. * 1822 – на стільки менше нараховано питомців у семінаріях світських і монаших (загалом було їх 114 тис.). Зростання відбулося лише у Африці (на 509). (рк; джерело: «Тижоднік повшехни»)

ЕКУМЕНІЧНА ЗУСТРІЧ: ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТНОСТІ

28 жовтня 2021 року Божого, у приміщенні парафіяльного будинку Української Греко-Католицької Церкви св. Миколая Чудотворця у м. Бамберг відбулася міжконфесійна зустріч. У заході взяли участь представники чотирьох Церков: римо-католицької, лютеранської, української греко-католицької та румунської православної Церкви. Два роки поспіль, з огляду на світову пандемію коронавірусу, спільні зустрічі не могли відбуватися. Зважаючи на це, сьогоднішня подія стала доброю нагодою для обговорення і кращого знайомства із викликами сьогодення. Водночас були взяті до уваги питання щодо тіснішої співпраці та обміну досвідом у служінні. Кожен із учасників мав змогу поділитись своїм особистим досвідом проводу громад протягом цих двох важких років пандемії; представив візію душпастирського служіння в спільнотах. Зокрема, для сприяння християнської єдності та братерства представники зустрічі висловили сподівання у спільній організації заходу «Ніч світла» [Nacht der Lichter], який відбудеться 20 травня 2022 року і домовились про спільну, щомісячну зустріч. (Підготував: бр. Андрій Кадлубицький; с-на: Pater Sunny John; джерело: інтернетсторінка парафії св. Миколая)

— Сум – це любов, яка залишається!

Зараз мені 53 і, припускаю, ніхто не дасть кращого визначення суму. Це любов, яка залишається!

Мій малий ангелик пішов, минуло вже стільки років. Однак цей великий урок від нього змінив моє життя. Завдяки йому я став людянішим, уважнішим до проблем моїх пацієнтів, більш відданим. Вночі, коли небо безхмарне і бачу зірку, яка виблискує, називаю її «моїм ангелом». Уявляю, що вона сяє у своєму новому і вічному домі.

Дякую тобі, мій ангеле, за твоє прекрасне життя, за урок, який ти дала мені і за допомогу. Як добре, що існує сум! Любов, яка застається, – вічна.

Dr. Rogério Brandão, онколог,
на основі перекладу Тетяни Трачук, заголовок змінено.
Джерело: «ДивенСвіт»; pl.aleteia.org

ХТ

О. Андрій Чорнописький
Докторант
Філософсько-богословського факультету УКУ.

О. Юрій Щурко
Декан
Філософсько-богословського факультету УКУ,
доктор біблійного богослов'я.

ЩО ТАКЕ МІСІЙНІСТЬ? РОЗДУМИ НА ОСНОВІ СВЯТОГО ПИСЬМА

Розмова з о. Юрієм Щурком, деканом філософсько-богословського факультету УКУ, доктором біблійного богослов'я, який був гостем Філадельфійської Архидієцезії УГКЦ. Ведучий о. Андрій Чорнописький, докторант філософсько-богословського факультету УКУ.

► Яким повинно бути наше місійне служіння для вірних УГКЦ тут, в умовах США, щоб воно було успішне, щоб якомога більше причинилося до виконання того завдання, яким нас наділив Ісус Христос: «Ідіть і зробіть моїми учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Пресвятої Тройці»? На вашу думку, чи можемо ми в сучасних умовах, в умовах зокрема, які є в Сполучених Штатах Америки, шукати ключ щодо успіху нашого служіння в Святому Письмі? Зокрема з прикладу успіху перших апостолів.

о. Юрій Щурко: Сьогодні, як і дві тисячі років тому, ми маємо одне завдання. Апостол Павло каже: «Ми не самі себе проповідуємо». Ми є послані Христом і в цьому є наша перевага, що насправді ми беремо участь у Його місії, у реалізації Божого плану спасіння світу. Оскільки це є Божий план, то це означає, що це є чудовий план. Бог очевидно має що сказати людям, Бог має очевидно план Б, і план В, все інше. Ми очевидно повинні просто тривати в довірі до Того, хто нас покликав. Це є найперша річ, бо це не є наша місія.

У СИНОД УГКЦ

31.10–5.11.1971 у Римі відбувся V Синод УГКЦ. На відкритті у вступному слові Блаженніший Йосиф Сліпий з пастирською тривогою наголосив: «Умовини існування нашої Церкви стають всюди щораз то гірші, а навіть наповняють нас жахом, коли думаємо про майбутнє. Стає руба питання життя чи смерті, "бути чи не бути" Церкви в Україні через протирелігійну політику уряду та безбожницьку пропаганду, яка намагається викоринити в серцях молоді віру в Бога, Христа. На поселеннях на довшу мету загрожує українцям-католикам занепад обряду й почуття української особовости. Значить, неблаганна смерть заглядає в очі в недалекому майбутньому». Ці слова Блаженнішого зовсім не були воланням відчаю, а радше констатацією непростотої тогочасної ситуації для Української Церкви на Батьківщині й еміграції та заохоти до ще більшої праці, бо свого часу Патріарх Йосиф рішуче сформулював життєве кредо українця-християнина: «Не упадайте на душі, але живіть у ваших серцях глибоку і непоборну віру, що встане і воскресне наша Церква!». Рішення Синоду, схвалені владиками одноставно, мають фундаментальне значення й для наших часів. (Зенон Боровець, з ФБ)

ІВАН ЗАЛУЖНИЙ

На 104 році життя помер свідок Голодомору Іван Залужний. На його долю випав Голодомор, Друга світова війна, а у 2014 році загинув внук Івана Залужного уже на російсько-українській війні. Доброволець Національної гвардії Іван Гутник-Залужний загинув під Амвросіївкою Донецької області, врятувавши у бою 50 побратимів. «У 1932 році я повинен був йти в 6 клас, а мама говорить, що, Ваня, ми без тебе пропадемо – я був найстаршою дитиною. Тому замість школи ловив "гаврашків" [ховрахів], обробляв, мати їх смажила – ось так годували сім'ю», – каже Іван Залужний. Він воював під Сталінградом, а потім, після капітуляції Німеччини, на Далекому Сході з Японією. «Коли Путін сказав, що ми і без України перемогли б, я вважаю, що це велика образа для нас, ветеранів», – зазначив він. Історія родини Залужних набула широкого розголосу в ЗМІ. Іван Залужний почав отримувати численні листи підтримки від українців, а також від окремих ветеранів Другої світової з Росії. Ветеран активно підтримував місцевих атовців, спілкувався з представниками військової частини, де служив його онук. Разом зі стрільцем УПА Степаном Петрашем у 2017 році Іван Залужний став обличчям інформаційної кампанії до Дня пам'яті та примирення, створеної Українським інститутом національної пам'яті (УІНП). У червні 2018 року Івана Залужного було нагороджено орденом «За мужність» III ступеня. Цю нагороду вручили за особисту мужність та самовідданість, виявлені у роки Другої світової війни, вагомий внесок у розвиток ветеранського руху та патріотичне виховання молоді. (Цензор. НЕТ.; [Радіо свобода](#))

Для нас є такою гарною підказкою як нам провадити свої місії наш літургійний рік. Після Воскресіння ми читаємо діяння апостолів, яке, як каже один американський католицький богослов, можемо назвати коментарем до сили Христового воскресіння. Там є показано, як з маленького провінційного містечка в Римській імперії, яким був Єрусалим (для юдеїв він був дуже вагомим, але для Римської імперії це було провінційне місто), як добра новина про Ісуса поширилася, вийшовши поза межі Єрусалиму, через Юдею, Самарію, Сирію, Малу Азію, Європу, проповідь сягнула аж Риму.

Коли читаємо діяння апостолів ми бачимо, що це все стало можливим через те, що апостоли проголошували слово. Не проголошували свою мудрість, не проголошували, можна сказати, свої риторичні здібності – проголошували Христа. Лука каже, що слово Боже росло.

Зараз ми часто робимо помилку на місійних теренах, що ми починаємо з катехизації неєвангелізованих людей. Це будова на піску, бо якщо люди особисто не зустріли Христа у своєму житті, це означає, що все, що ми їм говоримо про Христа, це є моралізація. Це очевидно не має успіху. Тому молодь перестає ходити до церкви, старшим людям також, раніше чи пізніше, стає не цікаво.

Але якщо ми проголошуємо Христа, проголошуємо Бога, який любить нас, любить людей, які віддалені від Нього через гріх, але не мають сили, щоб жити цим новим життям, тоді єдина розв'язка для всіх наших проблем є Христос, який приходить не для того, щоб нас звинуватити, але щоб нас порятувати. На дар спасіння ми можемо відповісти просто своєю довірою до Нього,

ПОСІБНИК З РЕАГУВАННЯ НА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ДОПОМОЖЕ СВЯЩЕННИКАМ І ПАСТОРАМ

Міжконфесійна робоча група завершує розробку посібника з реагування на випадки домашнього насильства, призначеного допомогти священикам. У посібнику наводиться загальна характеристика проблеми домашнього насильства, його види, причини та наслідки. Також запропонована методологія оцінки випадків, опитування постраждалих осіб та надання їм першочергової допомоги, душпастирської опіки та залучення додаткових фахівців. Видання міститиме пам'ятки щодо алгоритму дій у кризових ситуаціях, які можна буде поширювати в релігійних громадах та серед світських людей, які звертаються за допомогою до священиків. Посібник покликаний посилити практичний вимір міжконфесійної ініціативи «Зупини насильство» [family.org.ua], заснованої у 2020 році та зробити зусилля Церков у сфері протидії домашньому насильству більш ефективними і професійними. До складу міжконфесійної робочої групи з протидії домашньому насильству, яка розробила посібник, увійшли представники Православної Церкви України, Римсько-Католицької Церкви в Україні, Української Православної Церкви, Української Греко-Католицької Церкви, Української Церкви Християн Віри Євангельської, Всеукраїнського Союзу Церков євангельських християн баптистів, Церкви адвентистів сьомого дня в Україні, Української християнської євангельської Церкви, Об'єднання іудейських релігійних організацій України та Духовного управління мусульман України. Інститут релігійної свободи реалізує проєкт «[Посилення спроможності Церков](#) у протидії домашньому насильству в Україні, особливо щодо жінок» за підтримки Канадського фонду місцевих ініціатив. (Інститут релігійної свободи; с-на: Анастасія Заєць)

У КИЄВІ ПРОЙШЛА КОНФЕРЕНЦІЯ УГКЦ, ФАНАРУ Й ПЦУ З ПОШУКУ ЄДНОСТІ

26 жовтня 2021 року представники УГКЦ, Фанару і ПЦУ провели в Києві міжнародну конференцію «Католицько-православні документи та їх рецепція в Україні». Пряму трансляцію вели на сторінці Zhyve.tv. У заході взяли участь глава УГКЦ Святослав Шевчук, Константинопольський екзарх в Україні єпископ Михайло (Аніщенко), представник ПЦУ Георгій Коваленко, заштатний клірик Московської єпархії РПЦ, член Змішаної міжнародної комісії з православно-католицького діалогу архимандрит Кирило Говорун, президент Інституту єкуменічних студій УКУ Іван Дацько та інші. У ході заходу, який організували комісія УГКЦ з міжконфесійних та міжрелігійних відносин і Відкритий православний університет Святої Софії-Премудрості, презентували український переклад документів православно-католицького діалогу, які були напрацьовані офіційною міжнародною двосторонньою комісією за останні 40 років. Як підкреслили в прес-службі УГКЦ, представлений збірник є важливим кроком «до наближення єдності між християнами». Після презентації та дискусії відбувся круглий стіл за участю представників УГКЦ і ПЦУ, експертів і депутатів Верховної Ради, членів міжфракційного об'єднання «Цінності. Гідність. Сім'я». Нагадаємо, раніше в ПЦУ [заявили](#) про прагнення до «єдиної Церкви» з греко-католиками. (Катерина Філатова, Спілка православних журналістів)

яка виявляється в навершенні нашого життя і в тому, що він стає єдиним Господом нашого життя. Тоді ми отримуємо дар Святого Духа, який приходить з численними дарами, які виявляються плодами в нашому житті. Тоді наше життя набирає якогось драйву, бо ми разом, у спільноті Церкви, служимо один одному тим даром, який кожен прийняв, починаємо зростати у Христі, очікуючи Його приходу. І так тримаємося разом, у спільноті, спомагаючи один одного, аж поки Він не прийде.

Тому мені видається, що приклад діяння апостолів, де апостоли не катехизували відразу, а проголошували Керигму, ділилися Христом, проголошували добру новину, а не добру пораду, тому він був успішний.

Бо часто ми робимо сьогодні з Євангелія добру пораду, даємо рецепти, що потрібно робити, щоб потрапити на небо, забуваючи розповісти людям передусім про те, що небо в особі Христа опустилося вже до нас, і від нас вимагається його просто прийняти. Євангеліє – це добра новина і сила Божа на спасіння кожному, хто вірує, а не якась така гарна, абстрактна теорія, про яку всім слід повідомити, бо інакше вони не будуть знати, що робити.

Треба повідомити, що Бог зробив для нас все, що лишень можна було зробити, а від нас вимагається одного: навчитися це приймати, з того користати і тим жити.

Я також думаю, що друга наша помилка... Стосовно місії хотів би сказати, що ми, навіть як українці, коли приїжджаємо послужити своїм людям, забуваємо, що ми послані не тільки до одного народу. Апостоли також мали труднощі з тим, бо переважно в першому поколінні всі були євреями. Як іти до язичників, як іти до не євреїв?

Вчора, ходячи вашою тут околицею я побачив, що навколо, як от ви мені показували, є багато людей навіть іншої раси. Я думаю, що це є велике благословення для нас – це є чиста карта, в якій Святий Дух може писати слово істинного спасіння. Тому я думаю, що ціла велика Америка це є просто неоране поле, як колись Римська імперія для апостола Павла та всіх апостолів. Перед вами є вражаючі, неймовірно чудові горизонти.

Я думаю, що всі ваші сусіди, зокрема ті, які не є українцями, навіть не є європейцями, вони дуже радісно сприймуть, як хтось до них прийде і завітає, очевидно в їхній рідній мові. Перше покоління християн, навіть євреї в діаспорі, не розмовляли єврейською, розмовляли грецькою. А ми сьогодні в другому, третьому, четвертому поколінні, де ми би не були – у Франції, в Німеччині, в Англії чи в Америці, хочемо говорити українською мовою, чомусь переконані, що всі тут повинні знати українську мову.

Я думаю, перше, треба трохи вийти поза межі своєї спільноти, не боятися, очевидно, присвячуючи ліву частку часу своїм людям. Друге, забути, що всі американці повинні вивчити українську мову і повинні скористати з англійської мови як з гарного інструменту. Колись Павло скористав із здобутків Олександра Македонського, який поширив грецьку мову і культуру в усій Римській імперії, і це стало просто спільним знаменником для всіх людей, які жили – вони могли почути Євангеліє. І тому євреї, які були свідками Христа, ну, за винятком Луки, вони чомусь написали Євангеліє по-грецьки, на зрозумілій тоді мові.

Тому, якщо ми вжиємо всі ті підказки первісної Церкви і використовуємо сучасні інструменти, зокрема ту ж англійську мову, яку всі тут розуміють, тоді, я думаю, успіх нашої Церкви і загалом Церкви Христової буде просто вражаючий.

► **Сучасна молодь, і може навіть дорослі люди, вони дуже прагматичні. Відсутність дуже багатьох в церкві під час святкового Богослужіння, чи в неділю, зумовлено тим, що люди мають доступ до інформації, не мають проблем з заробітком, особливо тут, в Америці, не мають проблем з автотранспортом, життям, можна мати працю, здобути освіту. Коли їх запрошують до церкви, вони може не від-**

УВУ – СТОЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ

28 жовтня відбулися урочистості, на які ми давно чекали. Попри пандемію і тривалий локдаун [Українському вільному університету](#) вдалося відсвяткувати столітній ювілей. Захід відбувся в Геркулесовій залі мюнхенської резиденції за спонсорства Баварського Ландтагу. * Вечір відкрив урочистий концерт. Музиканти Берлінського муніципального оркестру виконали класичні твори Е.Гріга, Г.Алчевського, Дж.Верді, К.Сен-Санс, О.Козаренка та інших композиторів. Виступили також солісти мецо-сопрано Лілія Нікітчук, бас Тарас Конощенко і контр-тенор Віктор Андрійченко. * Друга частина заходу була присвячена урочистим промовам на честь 100-ліття УВУ. Канцлер др. Євгенія Кізер привітала шановану публіку вступним словом. Наш університет привітали Генеральний консул України в Мюнхені Юрій Ярмілко, радник міського голови Мюнхена проф. Йорґ Гоффманн, економічний радник мера Мюнхена Клеменс Баумґертнер та віцепрезидент Ландтагу Др. Вольфганг Гойбіш. Ректор УВУ проф. Марія Пришляк виголосила підсумкову промову про досягнення Університету за ці роки та його перспективи на майбутнє. * Важливим моментом вечора було вручення почесного докторату історикові, професорові Єльського університету Тімоті Снайдеру за його дослідження історії та політики Східної Європи, зокрема України. З цієї нагоди прозвучало лавдацію проф. Ярослава Грицака. * *Dies Academicus* 2021 року став вінцем усіх напрацювань Університету за століття. Пройшовши кризу війни і переселення, кризи і незгоди, УВУ залишився твердиною української ідентичності на європейському просторі. Університет впевнено стоїть на обороні європейського майбутнього України. Зичимо УВУ подальших років прогресу й процвітання! * *Vivat Academia!* (3 [повідомлення](#) УВУ)

18 СІЧНЯ 2021 Р. ІЗ 100-РІЧЧЯМ ВІД ДНЯ ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИВІТАВ БЛАЖЕННИШИЙ СВЯТОСЛАВ

«Сто років – це ціла епоха, сотні науковців та викладачів, тисячі підготовлених студентів.

За цей період Університет декілька разів змінював своє місце розташування, але жодного разу не змінював мети свого існування – сформувати зрілу, освічену особистість, яка вміє шанувати своє духовне і культурне коріння», – мовиться у привітальному листі.

«Складаємо вдячність Господу Богу за те, що провадив, благословляв, посилав добрих працівників для цього всесвітньовідомого навчального закладу», – написав Предстоятель. Він відзначив, що в цей день Університет втішається прекрасним професорським складом, який представлений викладачами з різних країн світу. Багата бібліотека дає можливість студентам черпати знання з автентичних джерел, які на сьогодні мають велику цінність. Місце розташування УВУ в серці Баварії, у Мюнхені, є сприятливим простором для формування українського духу поза межами України. Адже багато студентів, здобувши освіту в Україні, їдуть поглиблювати її до Західної Європи.

«Ваш ювілей – це також нагода скласти плани на майбутнє, щоб гідно відповісти на виклики, які стоять перед вами сьогодні. При цьому ви завжди можете розраховувати на нашу підтримку та допомогу» (Пресслужба Секретаріату Синоду Єпископів УГКЦ)

разу тобі скажуть, але десь в думці, в собі скажуть: «А для чого я маю йти до церкви? Що мені має церква дати?». Беручи до уваги цю прагматику сучасного суспільства – як активізувати молодь до життя в церкві і до життя з віри? Як ми повинні відповісти на цей виклик? Що сказати молоді, яка шукає прагматики, вигоди, зокрема в духовному житті?

о. Юрій Щурко: Очевидно, що сьогодні ми живемо в такому часі, який є плодом епохи Просвітництва, в такій трошки віддаленій перспективі. В певному часі віра в Бога і все інше було зведено до чогось приватного, до приватної, особистої сфери, яка не має відношення до нашого сучасного життя. Насправді, коли ми дивимося на особу, яка жила до періоду Просвітництва, то вона сприймала світ як одне ціле, духовне і фізичне так не роз'єднувалося.

” Молодь бунтується не проти Церкви, але проти тої карикатури Ісуса, яку ми робимо, деколи навіть несвідомо.

Я думаю, коли ми говоримо з сучасною молоддю, ми спочатку повинні віднайти ті точки дотику, які би дозволили їм побачити, що, власне, їхні найпотаємніші прагнення, їхні чисті наміри, їхній ідеалізм, їхнє прагнення справедливості, їхнє прагнення (десь таке приховане) духовності, їхнє прагнення таких цікавих, чистих стосунків, їхній потяг до всього прекрасного, що все це знаходить своє сповнення в Ісусі Христі.

” Молодь потребує свідків, справжніх людей, молодь не буде спілкуватись з людьми штучними, з моралізаторами. Молодь потребує не стільки слів, як свідчення.

Біда полягає в тому, що ми часто з молодими людьми не шукаємо спільних знаменників, не пробуємо їх почути, не слухаємо їх, а пробуємо їм щось там відразу нав'язувати, і вони очевидно бунтуються, бо вони не сприймають сурогатів,

вони не сприймають таких речей, я би сказав, які насправді є другорядними, або третьорядними. Ми часто робимо Ісуса великим ідеологом або моралізатором, забуваючи, що насправді він був особю, в серці якої завжди була не тільки любов, милосердя, емпатія, але передовсім також усмішка. Читаючи притчі Ісуса, читаючи Новий Завіт загалом, ми бачимо, що дуже багато речей, які Ісус сказав, правдоподібно більше як 60% були сказані з усмішкою.

Якщо ми хочемо йти до молоді, ми повинні зрозуміти – якщо не вміємо засвідчити живого Ісуса, який тішиться життям, який радіє їхніми чистими, добрими, гарними поривами, то тоді ми завжди будемо терпіти поразку.

Чому молодь не сприймає Церкву? Бо Церква деколи баналізує Христа, робить його неприйнятним і нудним, яким він насправді не є. Насправді молодь бунтується не проти Церкви, але проти тої карикатури Ісуса, яку ми робимо, деколи навіть несвідомо.

Тому я думаю, що перед тим як йти до молоді щось говорити – важливо бути з ними, слухати їх, і тоді просити Святого Духа щоби відкрив нам, що в Євангелії є дотичне до тих таких молодих сердець, так ще, я би сказав, які мають в собі такі чудові пориви, щоби вони могли відчувати, що Ісус справді до них є близький, що Ісус є для них єдиним справжнім другом, який готовий задля них на те, на що вони готові задля своїх ідеалів. [...]

Молодь потребує свідків, справжніх людей, молодь не буде спілкуватись з людьми штучними, з людьми моралізаторами, з людьми, які є ідеологами, або ретрансляторами чогось, чим особа сама не живе. Молодь потребує не стільки слів, як свідчення. Щоб бути з молоддю треба проводити з ними час, треба їх любити, треба їм допомагати, треба їх слухати, тоді, я думаю ми зробимо більше, аніж би ми просто починали їм робити якісь гарні зустрічі, ще щось.

Святий Франциск якось сказав: Коли ви йдете проголошувати Ісуса, Добру новину, то використовуйте всі можливі способи, коли використаєте всі – можете і словами. Ми, на жаль, починаємо часто не з того боку. І молодь це відчуває. Вона відчуває, що ми не маємо часу для них, що ми не любимо їх, не співпереживаємо з ними, ми не цікавимося їхніми труднощами, ми не хочемо допомогти їм розв'язати їхні кризи, які завжди є в такому віці, просто хочемо їм щось говорити, ми їх не чуємо. (аф)

Джерело: [відеозапис](#) на каналі Ютуб

ВІДКЛАДЕНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

«Берлінська стіна хоч і впала в Берліні, але поділ між відкритим світом і закритим не змінився. Берлінська стіна зайшла всередину України. Вона проявилася тоді, коли три галицькі області на референдумі про новий СРСР сказали: "Навіть мови нема про перебування у Радянському Союзі. Ми хочемо геть"».

Ми як українці є достатньо унікальними. Ми одночасно маємо серйозну історичну тяглість, але в той же час наші інституції дуже юні. Це дає нам нетипову швидкість. Це дає нам нетипову поворотність. Тому що ми можемо швидко змінювати напрям руху, ми можемо швидко адаптуватися до обставин, за нами нема інерції. Ми маємо з вами додаткову можливість відчувати, практикувати свою молодість. Хоча ця молодість є серйознішою, ніж нам може виглядати на перший погляд.

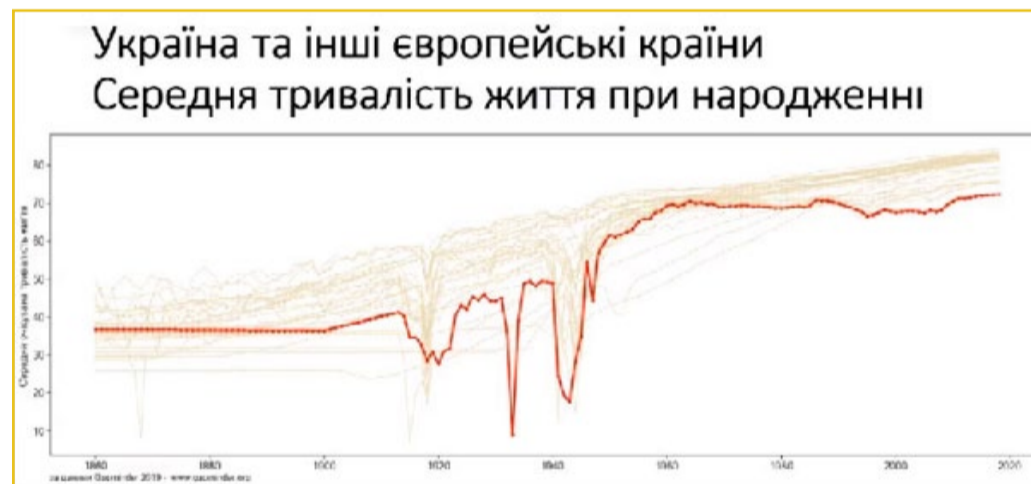
Я не хотів псувати свята своїми коментарями, коли вся країна святкувала День Незалежності. Але я не впевнений, що число, яке там стоїть, є коректним – я не впевнений, що ми говоримо про тридцять [років].

Демографія й економістка Елла Лібанова називає війну, яку ми маємо зараз на сході, відкладеною війною за незалежність. **Вона говорить:** ця війна мала статися тоді, коли країна реально проголошує незалежність – бо це є війна, яка звільняє колонію від метрополії. І тут, власне, питання: а чому це сталося тепер? Чому ця війна почалася в 2014 році, а, наприклад, не в 1991-му? Тому я вибрав таку тему – «Відкладена незалежність». Вона великою мірою пояснює, чому нам так складно.

”

Усе суспільство існує в режимі травми, не будучи свідомим того, що воно існує в режимі травми.

Я почну з графіка – графіка середньої очікуваної тривалості життя по світу. Цей графік, напевно, найкраще за щось інше розшифрує, як виглядає наше з вами життя. Ми бачимо, що середня тривалість життя по світу зростає. І що Україна є десь посередині світового графіка.

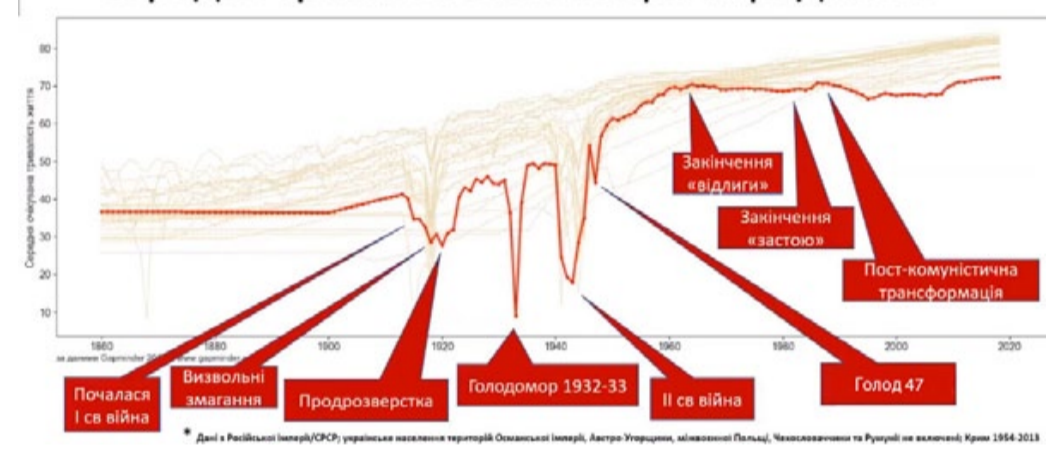
Але якщо ми порівняємо Україну лише з європейськими країнами, то побачимо раптом одну особливість. В середині століття за очікуваною середньою тривалістю життя при народженні Україна перебувала приблизно в середині європейського демографічного дискурсу. Але згодом Україна міцно закріпилася на нижній європейській позиції. Тривалість життя в Україні є нижчою, ніж у більшості інших європейських країн, а в деяких моментах – нижчою, ніж у решті європейських країн. Український показник є крайньою межею, практично рамкою, по якій встановлюється європейський демографічний дискурс.

Можемо придивитися до графіка ретельніше. Початок Першої світової війни. Перша світова війна в Україні – це не тільки WWI, а так само цілий набір подій: визвольні змагання і так далі. Зверніть увагу, яким чином виглядає характеристика української кривої супроти того, як вона виглядає в єв-

ропейських країнах – і ви побачите, що різниця просто драстична.

Якщо ми подивимося на те, яким чином Перша і Друга світові війни розміщені в пам'яті більшості європейських країн, то страшним в їхніх уявленнях є період Першої світової війни – з величезною кількістю зброї масового ураження, з появою нових технологій знищення людей, з мільйонами загиблих, з беззмістовністю боротьби, яку відчували ті, хто воювали безпосередньо [Примітка Z: у ті роки вагомий вплив на тривалість життя справила й епідемія іспанського грипу].

Україна та інші європейські країни Середня тривалість життя при народженні

Друга світова війна була жахливою для євреїв, для ромів, але попри це в багатьох європейських суспільствах вона не була відзначена в історичній пам'яті як війна, котра наблизилася до Першої світової за масштабами руйнувань. Ми це дуже чітко бачимо з графіку у 1940-х роках. Україна втратила людського життя між 1941-м і 1945-м роками практично обрамлює європейські показники.

”

24 серпня 1991 року вікно можливостей для проголошення незалежності відкрилося, ймовірно, на добу. І політичні еліти змогли в це вікно зайти.

Втрата незалежності після Першої світової війни означала втрату суб'єктності. Втрата суб'єктності призвела в кінцевому підсумку до Голодомору 1932–1933 років. Показник середньої тривалості життя при народженні в 1933 році – 8 років. Вісім років – середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні! Після Другої світової війни маємо голод 1947-го.

Після того ми бачимо поступове зростання тривалості життя. Зменшувався вплив факторів, які забирали життя. Якість життя поступово підвищувалася – покращувалося медичне забезпечення, покращувалися технології, з'являвся доступ до благ. Але далі у 1960-х європейський тренд і український розійшлися у два різні боки. Європейські країни пішли в постійне зростання. А український показник залишився на тому ж рівні. І з

1960-х до сьогоднішнього дня ми маємо практично ту саму очікувану середню тривалість життя при народженні.

І тоді виникає питання: чому? Що відбувається?

Піт Шмігель – експерт, який приїхав до України після початку війни на Донбасі і допоміг будувати тут системи реабілітації людей, в першу чергу ветеранів після посттравматичних досвідів, пережитих на війні. У Шмігеля унікальна біографія. Завдяки цій біографії він має унікальну оптику, яка дозволила йому побачити те, що не помічала значна частина людей. **Практично він допоміг розшифрувати весь той графік, про який ми з вами щойно говорили:** через те, що Україна не мала однієї катастрофи впродовж минулих ста років, а мала повторювані катастрофи, через те, що Україна не мала одного якогось моменту, коли все змінилося, а зміни й катастрофи приходили в різний спосіб інакшим чином кожного разу – **незагоєні травми почали відкладатися в культурі.**

Коли потрібно було адаптувати ветеранів до повернення в суспільство, Піт Шмігель помітив, що зробити це дуже складно: для того, щоб ветерани могли реінтегруватися назад у суспільство, їм потрібно бути травмованими так само, як решта суспільства. У благополучних країнах травма накопичується переважно в межах певних професійних груп – наприклад, посттравматичний синдром буде професійною хворобою поліцейських або парамедиків. Адже люди, які постійно зіштовхуються з питанням життя і смерті у своїй повсякденній роботі, стало перебувають у ситуації стресу, що має екзистенційні наслідки.

Піт Шмігель очолював систему запобігання самогубствам в Австралії. При цьому він має українське походження. Розуміння українського контексту дало йому можливість дотягнутися до того, з чого складається попередній історичний досвід людей, яким він намагається допомагати. Він, власне, говорить, що проблема України не в тому, що травмована якась одна група – **травмоване ціле суспільство.** І воно настільки травмоване, що різниця є непомітною для кожної пересічної людини, яка намагається порівняти себе з іншою людиною. Таким чином усе суспільство існує в режимі травми, не будучи свідомим того, що воно існує в режимі травми.

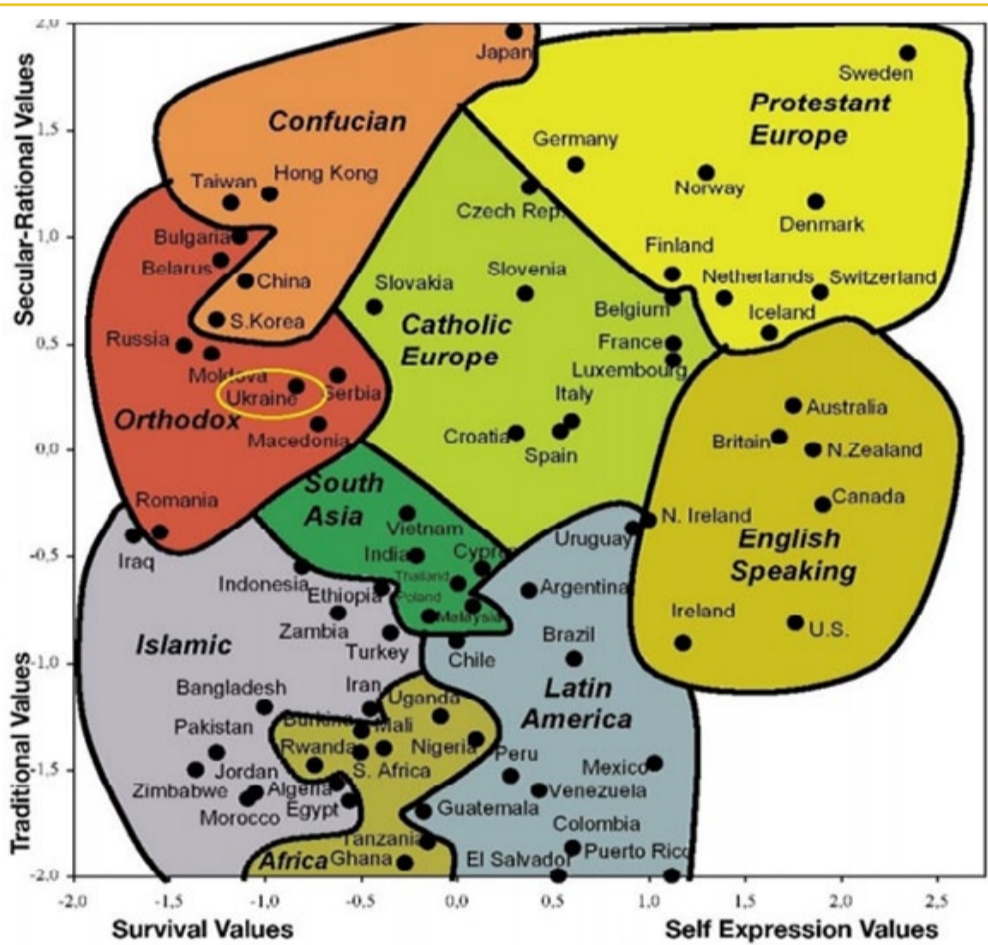
Травма впливає на культуру, а культура – на інститути. Я розбив цю травму на дві складові – тоталітарну і колоніальну.

Перша травма – тоталітарна. Вона пов'язана з тим, що система правил, з якою зіштовхнулося українське суспільство в радянський період, була настільки сильною, що їй неможливо було запобігти. Ця система могла знищувати людей, вона могла вбивати людей мільйонами. І неможливо було з цим боротися. Наслідком цього стало те, що в суспільстві склався страх дуже сильних правил – правил, на які неможливо впливати. Одним із побічних ефектів цього є те, що корупція в українському суспільстві сприймається не як зло, яке робить систему менш ефективною, а як можливий шанс на порятунок у тому випадку, коли система обирає собі жертвою конкретно вас. Цей спосіб думання часто є незрозумілим для тих, хто дивиться на нас ззовні – наприклад, із країн, де не було тоталітарного досвіду.

Очевидно, ми маємо проблему сильних правил. ОК, якщо нам не подобаються такі правила – подумаймо, як їх змінити. І тут ми впираємося в другу проблему. Проблема в тому, що за той час, коли Україна перебувала в колоніальному управлінні (фактично з кінця Гетьманщини і до 1991-го року), ми маємо втрату українського управлінського досвіду. Вона була настільки глибокою, що не було навіть досвіду місцевого самоврядування. Трошки кращою була ситуація в Австро-Угорській імперії, гіршою – в Російській імперії.

Колоніальна травма проявляється в тому, що створювати та вдосконалювати власні правила дуже складно. Пригнічено саму спроможність управляти.

З одного боку, ми маємо управлінську систему, яка нам не подобається. З іншого боку, ми не вміємо її переробити. Накопичення цих катастроф в українській історії продовжує збивати спроможність українського суспільства перейти на рейки розвитку.

Американський професор Рональд Інглегарт зробив дослідження, під час якого порівняв цінності різних суспільств. Інглегарт розпочав його у 1982 році. Він за однією методологією провів опитування у різних країнах і уклав карту, як співвідносяться між собою цінності різних суспільств.

Маємо на цій карті два орієнтири. По горизонталі – від цінностей виживання зліва до цінностей самовираження, які є в правій частині. Зліва – життя настільки важке, що основна проблема для людей полягає в тому, щоб у першу чергу забезпечити фізичне виживання. Справа – безпекові питання зняті з порядку денного: вони або вирішені, або суспільство вважає, що вони вирішені. Через те, що екзистенційних загроз немає, члени суспільства можуть займатися тим, чим хочуть, – вони займаються самовираженням.

Щодо горизонталі, то знизу ми маємо традицій-

ні суспільства. Це суспільства, де, наприклад, бачення життя буде мало відрізнятися між поколіннями. А нагорі ми маємо секулярно-раціональні суспільства, де уявлення про те, як має виглядати життя, може змінюватися навіть у межах одного покоління. І, відповідно, ставлення до основних питань: що таке шлюб? що таке хороше життя? в чому його сенс? як ми ставимося до меншин? Коли ми дивимося на цю вертикаль, то внизу бачимо традиційні суспільства, а нагорі – секулярно-раціональні, як їх називає Інглегарт.

Позиція України досить високо з точки зору раціональності. Позиція України розташована вище, ніж, наприклад, позиція Сполучених Штатів, Канади, Ірландії чи Іспанії. Але вона надто зліва. Що означає: нам бракує безпеки. Нам серйозно бракує безпеки.

Інглегарт помітив, що країни на графіку групуються в спільні об'єднання за релігійним критерієм. Ми маємо конфуціанські країни, ісламські країни, православні країни, католицьку Європу, протестантську Європу. Окрема зона – англомовні країни. Це єдина зона, де ми не маємо чіткого превалювання релігійного, але маємо превалювання інституційне. Британська імперія залишала за собою набір правил, які функціонували далі.

Цю карту можна порівняти із ВВП на душу населення. Ми побачимо, що країни, які є більш традиційними і перебувають у зоні виживання, – у них і найменший ВВП на душу населення. Вони мають найменш розвинуті економіки і, як наслідок, меншу якість життя. Нагорі ми маємо країни, які мають найвищий рівень ВВП на душу населення. Ярослав Грицак жартує з цього приводу: цінності такі мажуться на хліб. Залежно від того, які в нас цінності, у нас такі практичні результати.

Несторівська група впродовж п'яти років обговорювала, яким чином нам вийти у зону розвитку. Ми бачимо, що позиція України є високою по вертикалі і складною по горизонталі. Відповідно, нам потрібен загальний вектор руху зліва направо.

Що ж вплинуло на те, що Україна на цьому графіку є достатньо високо? Радянський Союз перепустив Україну через страшні жорна репресій. З одного боку, Україну спіткали втрати людського життя, які жодним чином неможливо відновити. І ми будемо мати справи з наслідками, з травмою ще десятиліттями і століттями. З іншого боку, Радянський Союз не тільки знищував – він так само створював свою своєрідну систему модернізації. Ця система модернізації передбачала загальну середню освіту, загальну систему медичного забезпечення і так далі. Інше питання, що Радянський Союз не робив це з любові до людської природи, а з дуже чіткими ідеологічними і політичними намірами. Людське життя не ставилося в основу всієї цієї системи. Згрубша, вона просто допомагала більш ефективно контролювати суспільство.

Несторівська група дійшла висновку, що нам потрібен рух зліва направо по цій карті. Так, нам треба покращувати систему освіти. Так, нам треба покращувати можливості, які можуть мати українці. Але ключове питання – питання безпеки. Нам треба зробити так, щоб люди перестали боятися за своє життя. Щоб вони перестали боятися обставин. Щоб вони перестали нервово дивитися на курси обміну валют. Щоб вони перестали боятися, що їх захопить така бідність, що доведеться

проходити через страшні приниження і намагати-ся фізично вижити – з цими городами, кравчучками і так далі.

Відповідно, питання стоїть так: що нам робити, щоб нас «попустило»?

Проблема з цим вектором зліва направо в тому, що більшість європейських країн або ж країн, які могли би бути для нас зразком чи надихати нас, не проходили цей шлях зліва направо. Якщо подивимося на те, в який вектор були спрямовані європейські реформи після Другої світової війни чи зміни в «азійських тигрів», то цей вектор був знизу догори.

Багато європейських країн зрушилися зліва направо за рахунок зовнішньої допомоги. Європейські країни отримали цей рух внаслідок формування НАТО. Після вступу до НАТО європейські країни отримали дві впевненості. Перше – що вони не будуть захоплені сильнішими країнами. І Радянський Союз не атакує, наприклад, Іспанію чи Італію, тому що 5-та стаття передбачає, що напад на одного члена НАТО є рівнозначним нападом на інших членів НАТО. Жодного разу на країну НАТО не напали від моменту формування альянсу.

Друга річ, яка була, можливо, навіть більш вагомою у європейському дискурсі – жодного разу дві країни-члени НАТО не воювали між собою. Були ситуації, коли вони були близькі до воєнних дій – Туреччина і Греція. Але вмикалися модераторні інструменти НАТО, які запобігали цьому.

Наслідок – десятки, сотні тисяч людей, які могли загинути, зберегли життя, вони живуть у своїх суспільствах і тішать свої сім'ї. Уявіть собі, наскільки легше приймати довгострокові рішення, якщо ви знаєте, що інфраструктура не буде знищена. Люди, які побачили жах війни на Донбасі, добре це відчули. Тому що коли ми з вами дивимося, будувати інфраструктуру чи не будувати, покращувати умови проживання чи ні, купувати квартиру чи не купувати, яку роботу визначати як основний вид діяльності – всі ці рішення враховують безпековий компонент. Точно так само, як і державні інвестиції. Будівництво тунелів чи автомобільних доріг дуже сильно залежать від того, чи цим можна буде користуватися роками і десятиліттями.

Дивіться: ми з вами їздимо залізничними коліями, які були спроектовані в Україні в основному у третій чверті XIX століття. Той факт, що ми їдемо з вами з Києва до Львова через Жмеринку, був наслідком інфраструктурних рішень, прийнятих 150 років тому. Довгі горизонти планування можливі лише тоді, коли є безпека. Якщо нема безпеки, то рішення стають короткими: підхід до життя – «нацарювати грошей і втекти». Ти не знаєш, що буде завтра. А якщо не знаєш, що буде завтра, то має значення лише те, що є сьогодні.

Коли ж дивимося на Україну всередину, то бачимо два способи, якими українці пробували дати собі раду з травмами. Є унікальна фотографія – на ній разом із Брежневим зображено двох перших секретарів українських. Там є Петро Шелест, який пробував будувати радянську Україну з дуже сильним українським компонентом – але українським радянським компонентом. Його підхід: другим космонавтом має бути українець, а росіяни переважно будуть першими. Іншими словами, він обіграв ієрархію, в якій Україна була в Радянському Союзі. А з іншого боку – Володимир Щербицький, який замінив Шелеста у 1972-му році.

Щербицький пробував побудувати в Україні андроповську систему жорсткого контролю значно раніше, ніж сама андроповщина почалася у Радянському Союзі. Якщо радянська Україна Шелеста – це була країна з відносною гуманітарною свободою, то Україна Щербицького – це країна тотального контролю і страху. Якщо Шелест переслідував дисидентські рухи, користуючись, зокрема, статтею про антирадянську агітацію та пропаганду, то Щербицький заклав масові практики фальсифікації обвинувачень. Політичних дисидентів судили за кримінальними статтями – за розбій, за хуліганство, за згвалтування. Якщо в Україні Шелеста можна було спробувати відсидітися, то Україна Щербицького могла просто знищити громадянина, який опинився в поганому місці у поганий час.

Українське сприйняття 1970–1980-х років відрізняється від сприйняття, наприклад, російського чи центральноазійського з тієї причини, що в Україні діяли інші підходи. Україна була набагато жорсткішим місцем – тут усе придушувалося набагато швидше. Щербицький конфліктував із концептом «перестройки». Йому «перестройка» виглядала як ризикована затія, що загрожує Радянському Союзу. Відповідно, його інстинктивне бажання полягало в тому, щоб закручувати гайки якнайсильніше. Тому «перестройка» в Україні почалася значно пізніше, ніж в інших місцях – якщо в Радянському Союзі «перестройка» почалася у 1987-му, то в Україні вона почалася тільки з відходом Щербицького у 1989-му. Тоді ж упала Берлінська стіна, тоді ж почалися величезні зміни у радянській зовнішній політиці.

Берлінська стіна хоч і впала в Берліні, поділ між відкритим світом і закритим не змінився. Він просто перейшов в інше місце. І от референдум про так званій оновлений СРСР 1990 року це яскраво показав. [Берлінська] стіна заходить всередину України. Вона проявляється тоді, коли три галицькі області на референдумі 17 березня 1991 року – в день, коли вся Україна проголосувала за те, щоб залишитися у складі оновленого Радянського Союзу – сказали: «Навіть мови нема про перебування у Радянському Союзі. Ми хочемо геть».

У 1991 році путч у Москві продемонстрував, що тоталітарна система може повернутися в будь-який момент. У суспільстві було дуже багато людей, які пам'ятали вживу, що таке сталінізм. Вони розуміли, що тоталітаризм може повернутися. І через те, що вони зрозуміли, що тоталітаризм може повернутися, вони відкинули Радянський Союз. Сталася ситуація, при якій вони зрозуміли: не робити нічого було небезпечнішим, ніж йти в зміни.

З одного боку ми маємо страх, з іншого боку ми маємо прагнення добробуту. Народний рух восени 1991-го року поширював листівки, у яких показував, як багато всього Україна виробляє. В інтерпретаціях тодішніх українців, які, очевидно, добре економіки не знали, отримання незалежності уявлялося як перехід у миттєве багатство. Вважалося, що як тільки скинемо ярмо, то буде просто стрибкоподібне зростання добробуту. І це призвело до того, що українці проголосували «за».

сували за вчорашнього комуніста як президента.

У 1991 році ідея більшості українців полягала в тому, щоби по можливості змінити якомога менше. Вони були готові піти на максимальні зміни для того, щоби змінити якомога менше. Суспільство прагнуло й далі продовжувати той самий патерналістський суспільний договір. Такий договір, при якому суспільство лояльне до держави, а держава сильно не ображає суспільство, не переходить до тоталітарних форм. Фактично, цей суспільний договір і перейшов у незалежну Україну. І через те ми з вами отримали країну, яка лишилася дуже радянською.

Подивімося на поступальну зміну в політичних орієнтаціях українців.

Великий розворот

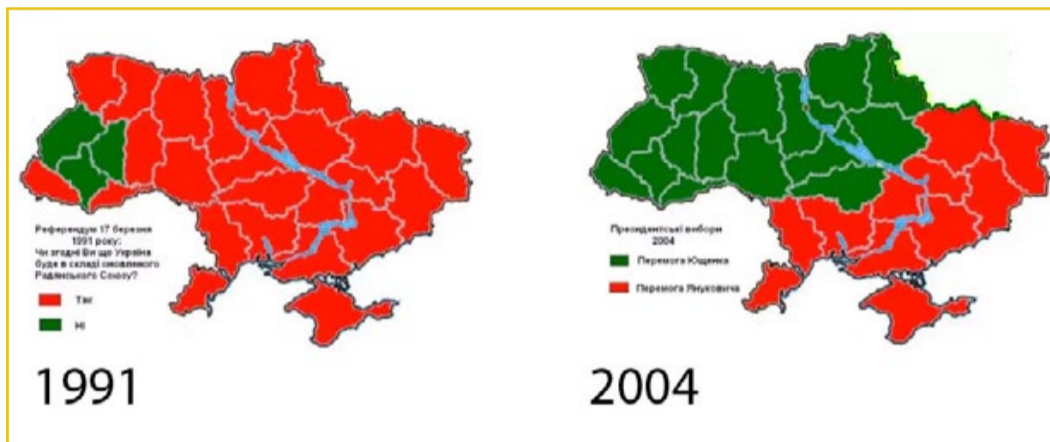
17 березня 1991

Так: 70,2%, явка: 83,5%

1 грудня 1991

Так: 90,3%, явка: 84,2%

У 1991 році маємо три області Галичини, які голосують за проєвропейський, прозахідний вектор. У 1999-му до них доєдналися інші західноукраїнські області, і з того часу вони завжди голосують за прозахідний вектор. Із 2004 року до прозахідного вектора стабільно додалися всі центральноукраїнські області. Практично, сформувалася коаліція між виборцями Західної і Центральної України, яка стала вже постійною. Вони можуть голосувати за різні сили, але це все одно той самий прозахідний вектор. Ми спостерігаємо поширення прозахідних політичних орієнтацій – передусім на півдні. Це видно, наприклад, по тому, як пройшов «ленінопад» [після Майдану] – іще до того, як в Україні прийняли закони про декомунізацію.

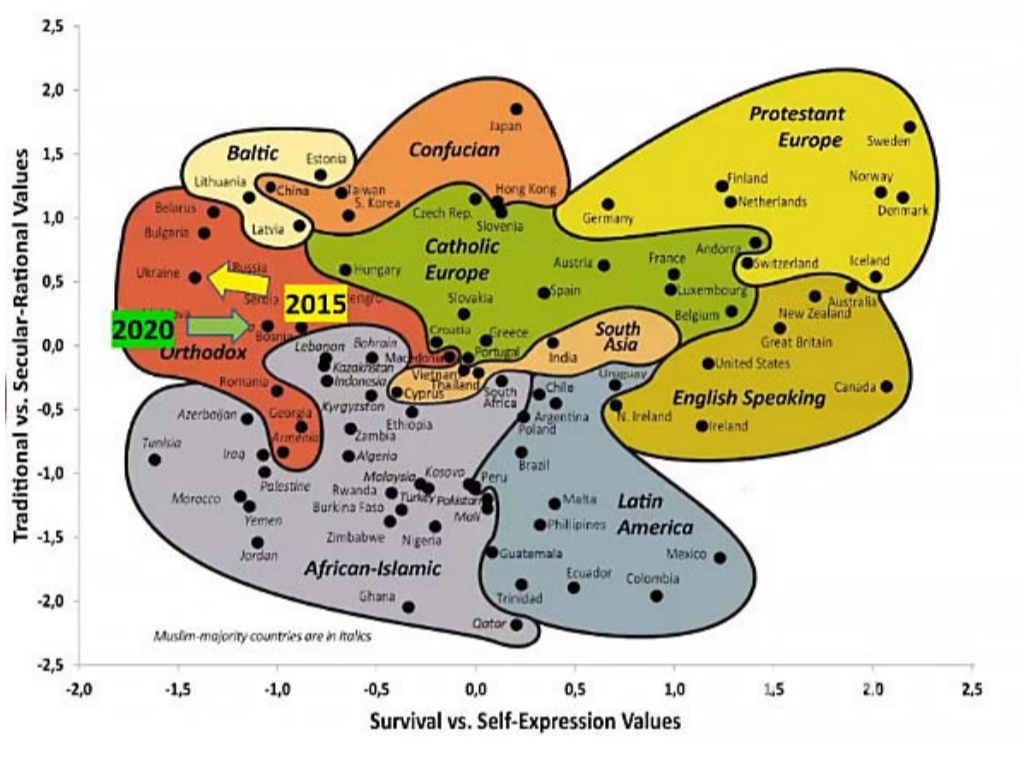
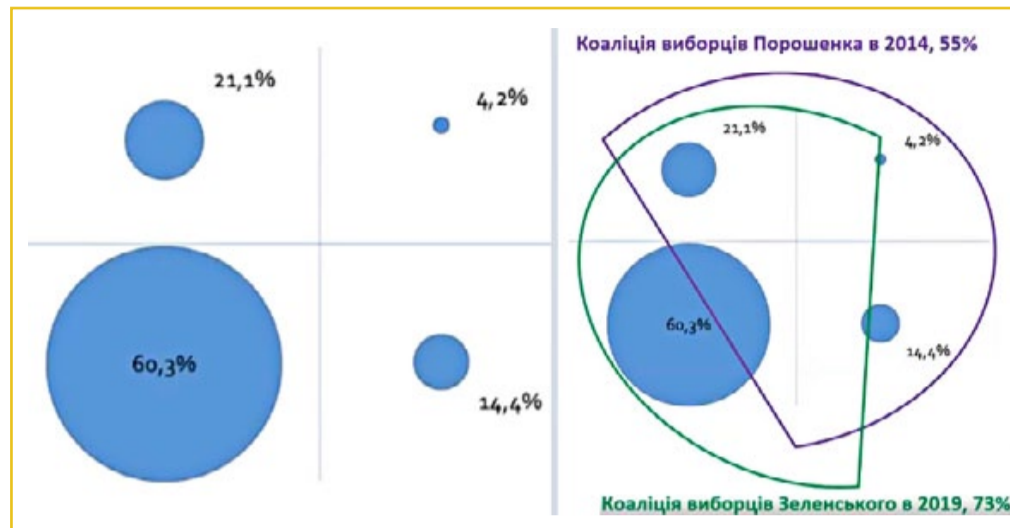
17 березня 1991 року маємо явку 83,5% – 1 грудня 1991 року маємо явку 84,2%. 17 березня 70,2% кажуть, що вони хочуть зберегти Радянський Союз, – 1 грудня 90,3% кажуть, що вони не хочуть зберегти Радянський Союз. Суспільство за дев'ять місяців зробило розворот на 180 градусів. Більшість українців прийняли рішення різко змінити стратегію. І от тут ми приходимо до питання про нашу відкладену незалежність.

Проголошення незалежності 24 серпня 1991 року було всім тим, у відсутності чого ми звинувачуємо свої політичні еліти. Ми дуже часто говоримо, що політичні еліти недалекоглядні, не можуть між собою домовитися, неспроможні. 24 серпня 1991 року вікно можливостей для проголошення незалежності відкрилося, ймовірно, на добу. І політичні еліти змогли в це вікно зайти. Але незалежність переважно є вже юридичним оформленням нового суспільного договору – нової моделі відносин між громадянином і державою, у якій громадянин почуває себе повноправним господарем і фактично підпорядковує собі державу як сервіс. У цьому була суть незалежницьких рухів практично у всіх європейських країнах. **В Україні сталася ситуація інакша:** ми змогли отримати незалежність, але суспільний договір залишився таким самим. Українці, які дали 90% за незалежність, проголо-

Ленінопад-2014 «Берлінська стіна» вже на Сході

Те, що маємо зараз – це мешканці Півдня України шукають, яким чином приєднатися до коаліції виборців Центральної і Західної України. За великим рахунком, це означає, що всі стратегічні рішення з приводу того, куди ми належимо чи де ми маємо бути, вже прийняті. Далі питання, яким чином інші [суб'єкти] будуть приєднуватися до цього договору. Політичний Схід деконструйований. Він розпався на донбаську і недонбаську частину. А, наприклад, Запорізька область уже переважно сприймається скоріше як частина Півдня, ніж як частина Сходу.

Чергова ітерація дослідження цінностей датована 2015 роком. Україна замість того, щоби зсунути вправо до більшої безпеки, зсунулася ще далі вліво. Зрозуміло: почалася війна. Але в 2020 році Україна зробила серйозний зсув вправо.

2015 року соціологічна компанія «Соціс» вирішила провести за тією ж методологією дослідження всередині України. Що ж ми отримали? Якщо розділити графік на чотири сегменти – отримуємо чотири групи, які є в українському суспільстві.

Група, якій властивий високий рівень безпеки і високий рівень раціональності, – це фактично група, яка стояла за Євромайдан. Група з високим рівнем безпеки і високим рівнем традиційності приєдналася до Євромайдану, коли він був уже в жорсткій фазі. Група з низьким рівнем безпеки і високим рівнем раціональності – це, наприклад, багато людей із бюджетної сфери: вони соціально вразливі, але їй добре розуміють, що відбувається. Практично, ці три групи і склали євромайданівську коаліцію.

Четверта група з 60% – це група людей з дуже патерналістським налаштуванням. Вона очікує, що хтось для неї щось зробить. У принципі, вона сама здатна виграти будь-які політичні вибори. У 2014-му після жорстких дій на Майдані частина цих людей через емпатію приєдналася до майданної коаліції.

У 2014 році коаліція виборців Порошенка складалася з цих трьох груп і частини четвертої. У 2019-му коаліція Зеленського виглядала інакше: у коаліцію ввійшли частини з трьох груп, але майже повністю ввійшла патерналістська група – і Зеленський виграв ці вибори.

ЩО МИ МАЄМО В ПІДСУМКУ?

Україна мала три етапи незалежності. 1991–2004 роки – це намагання оживити радянські інститути. Червоний директор Кучма пробував, Кравчук як колишній секретар ЦК пробував. Вони не вірили в те, що можливі низові зміни, і намагалися тримати сильним власне державний апарат. Але система не оживилася.

Після 2004-го Ющенко послабив державний апарат і пробував створювати у старих рамках нові системи. Подібно Віктор Янукович пробував створити у старих рамках нові системи (щоправда, вони створювалися з іншою метою, то радше була спроба приватизації держави і державних функцій). До 2013 року стара радянська система практично вичерпала свою спроможність. Виникла потреба в новому суспільному договорі.

Новий суспільний договір почав підростати в межах осей цих трьох груп – верхніх двох і правих двох [маються на увазі: високий рівень безпеки і раціональності, високий рівень безпеки і низький раціональності, високий рівень раціональності і низький безпеки, – Z]. Цей новий договір передбачає, що громадяни більше не ігнорантні відносно держави. Вони починають сприймати спільне як своє, вони починають цікавитися тим, що робить держава, вони починають підпорядковувати собі державу як функцію.

Саме з моменту формування нової системи відносин ми фактично й можемо говорити, що проголошено незалежність. Війна, яка почалася на сході, фактично є відкладеною війною за незалежність. Це спроба побудувати таке життя, як нам подобається.

Можу сказати, що як для країни, котра в режимі незалежності існує лише сім років, ми дуже непогано собі даємо раду. Семирічна незалежність в умовах продовження війни, в умовах таких масштабних змін і таких зсувів дає нам надію, що ми зможемо вистабілізувати себе і зможемо дати собі раду з майбутніми викликами.

Євген Глібовицький, «Збруч» (публікується зі скороченнями). Підготував Володимир Семків; фотопортрет Євгена Глібовицького: The Ukrainians

64 роки тому ХГ писав ...

ВЕЛЕТЕНЬ ДУХА

**ЖМУТОК
СПОГАДІВ
ПРО СЛУГУ
БОЖОГО
МИТРОПОЛИТА
АНДРЕЯ
ШЕПТИЦЬКОГО**

По інтронізації на Митрополічій Престолі почав Митрополит Андрей канонічну візитацію Своєї Епархії. Від деканату до деканату, від парохії до парохії їздив Владика, **щоби не тільки нав'язати тісний зв'язок духовенства із собою, але щоби своїм Божим словом, що западало так легко у серця вірних, уткати ту сердечну мережу, що його тісно зв'язувала з народом, якого був духовим Батьком і провідником.**

Коли до о. декана в с. Н. прийшло повідомлення, що до нього заїде Митрополит Андрей і відбуде триденну місію для вірних, а попри це просить на 3-ий день скликати соборчик кондеканальних отців, запанувала на парохії велика радість. Спеціально раділи три доні о. декана. Яка честь, яка нагода зробити велике прийняття, показати себе і свої хазяйські прикмети. Миття, чищення, печення, варення йшло на всі руки. І дійсно, як приїхав Андрей, все блистіло чистотою, відзначалося вигодою, відрізнялося достатком і господарністю. В час цілої гостини три сестри переліцтовували себе в послугах Владиці, при чім занесли до нього просьбу, щоби на спомин гостини у них оставив їм якусь пам'ятку. Він обіцяв.

Але відбувся соборчик, подали коні і Митрополит мав вже всідати до карети. Він бачив зніяковілі від розчарування обличчя трьох сестер і звертаючись до них сказав з милою усмішкою: *Пам'ятку для вас трьох оставив я за великим престолом, у церкві.*

Розрадувані сестри сейчас по виїзді Владики побігли із матір'ю і батьком до церкви, а там на вузькій виступі престолу, на аксамітній верстві пороку виднів підпис Архиєрея зроблений пальцем: хрестик, Андрей Митрополит. Хто опише те почуття завстидження і сорому, хто змірить гіркість тієї батьківської науки, яка ціле життя мусила їх остерігати перед легкодушною поверховністю, чваньковатістю і бажанням похвал та признання?

Недоля українського села лежала важким тягарем на серці Митрополита Андрея. Оборона життєвих прав народу назовні, перед займанцем і світом, підвищення культурного життя народу, творення джерел добробуту,

Світлина із фондів Національного музею ім. Андрея Шептицького у Львові

пропаганда культурних надбань українського народу через відповідне оформлення їх, це ті дороги, якими йшла діяльність і праця Владики.

Галичину навістило нещастя, були це сильні приморозки, які в липні опалювали збіжжя, а вслід за тим великі повені, які знищили все, хліб, худобу і хати та господарські будинки. Населення було zagrożене маревом голоду, а уряд не давав відповідної допомоги. Особисті фонди Митрополита були за малі, щоби їх рятувати перед тою катастрофою. Але саме тоді припали Евхаристійний Конгрес і канонічна візитація Владики в Канаді та Америці, і там почав Митрополит збірку фондів на допомогу нещасним братам.

Коли він вертався з тієї дороги вітав Його вдячний нарід як рідного батька, як свого спасителя. Вітав Його із сльозами в очах, якими виливало їх серце ті хвили любови до нього, що переповняли їх серця вщерть. Поруч привітів, що їх в імені народу складали політичні діячі та духовні провідники були просто спонтанні привіти від душі самого селянства зложені так, як серце казало.

Так само спонтанно вітав народ вертаючого, коли минулися довгі роки заслання, упали царські престолы, настали, нові часи, часи революцій. Митрополит Андрей вертався до своєї пастви, а його поворот був одним тріумфальним походом. Вітали його всі, свої і чужі, стелилися під його стопи радісні серця Його народу.

Прийшли дні зриву до власної державности, дні кривавих змагань і дні трагедії по невдачі. Народ зложив десятки тисяч жертв убитими, тисячі в таборах полонених, а там далі в тюрмах, що їх ними Польща наповняла. Молодь почала безпереривну підпільну боротьбу і неначе покоси клалися буйні голови, скрипіла шибениця, шаліла пацифікацією лютя займанця. Ворог нищив народ фізично і матеріально.

Терпів з нами наш Владика, молився з нами, але і їздив за границю до представників народів побідників, упоминався за правами українського народу, ілюстрував страшний процес винищення живого народу. Не допомогли Його заходи, окупант заняв з дозволу Ліги Націй українську землю, зрошену кров'ю її оборонців.

Потіхою в тяжких моментах прикрих досвідів і невдач була Митрополитові Андрею глибока віра, що ідучи шляхом, який вибрав, виконує свій обов'язок до рідної Церкви і сплачує довг своїй батьківщині. Чим більший був наступ противника, тим запопадливіше старався Митрополит утвердити народ в силі, а найважливішим було захороняти покоління. [...]

Коли в рр. 1921/2, в час першої пацифікації, львівська польська вулиця загрожувала знищенням катедри св. Юра та нападом на Митрополичу палату, малі пластуни у віці від 10 літ, шкільна молодь і студентство йшли на нічні стійки (пластуни із палицями), щоби оборонити свого Владика.

Та на церкві і шкільництві не обмежувалася опіка Митрополита. Він залишив печать свого духа на всіх ділянках національного життя, серед усіх шарів народу. Часто говорив Митрополит Андрей, що людський геній підіймається на найвищий ступінь, до ідеалу, підноситься до Самого Бога через мистецтво. Тимто всі форми мистецтва втішалися Його опікою. Допомогавав поодиноким мистцям розгортати повністю свою працю, забираючи в них журбу про щоденний хліб і утримання родини. Це Новаківський, Ол. Труш, Ів. Ковжун Павло, Дядинюк, Литвиненко С., Коверко О. і багато інших. Деякі з тих мистців творили школи для адептів мистецтва. Із них вишло багато відомих в світі мистців як М. Мороз, С. Гординський, Е. Козак (ЕКО) та інші.

”

І нераз, коли шляхи душевних бажань і великої туги за Батьківщиною духа і серця переносять мене під високо зведені копули святоюрського Собору, ввижається мені престіл і Він Митрополит, якого я в різних моментах бачила в осяйній авреолі святости.

Цей святий вогонь краси, який вони перебрали від своїх Учителів, нагрівала батьківська дбайлива опіка Велико-го Мецената Митрополита Андрея.

Щоби залишити зразки сучасного мистецтва поколінням, почав віднову Храму св. Юра, якого будову почав Його предок Митрополит Атаназій Шептицький, а закінчив Митрополит Лев Шептицький. Малярську працю у віднові храму доручив двоім мистцям П. Ковжунові і М. Осінчукові. Розмалювання каплиці Богословської Академії доручив батькові і синові П. Холодним, а всіх сучасних мистців поручав тим оо. Парохам, які або відновляли, або будували Божі храми. Брати Студити з інспірації Андрея і Климентія Шептицьких вели малярські школи, для розмалювання ікон у візантійському стилі, щоби усунути погані олеодруки, які обнижували смак і мистецьку вартість плекану в старині.

Для зберігання і вистави старовинних зразків мистецтва і культури України так релігійного як і побутового характеру жертвував Український Національний Музей.

Вороги нашого народу і Церкви оцінювали належно значення і вартість праці Митрополита Андрея і вели проти Нього неперебірчиву нагінку. Вони знали, що на Святоюрській Горі в святоюрській палаті живе душа і сер-

це України, що очі її звернені до цієї зломаної хворобою і терпінням постаті, оглядають Його неземську красу і велич появи в авреолі святости і мудрости, якій не було рівної серед Його сучасників. Сповнений апостольською відвагою виступив проти насилля ворогів, готовий на повну відповідальність.

Під час нагінки поляків проти православної Церкви в Холмщині в р. 1938, проти руйнування церков і безчещення святощів одинокий Митрополит Шептицький виступив з протестом в обороні поневоленої релігії братів.

Так само мужньо виступив проти намагання гітлерівської влади розібрати церкву С. С. Василіянок при вул. Потоцького зі смілою осторогою... Не раджу вам розбирати церкви, бо в нашому народі існує повір'я, що держава, яка розбирає церкви, мусить упасти.

Серед страшних мук катування і фізичного нищення конали жиди і в їх обороні вислав Митрополит Андрей гострий лист до Гітлера. У відповідь на це напали гестапівські опричники Митрополита в Його палаті і відважилися в Його чернечій рясі шукати за оружжам.

І перед Сталіном залунав Його мужний голос в протесті проти вивласнення українських католических церков для православних і проти насильного насадження православ'я в Галицькій Волості.

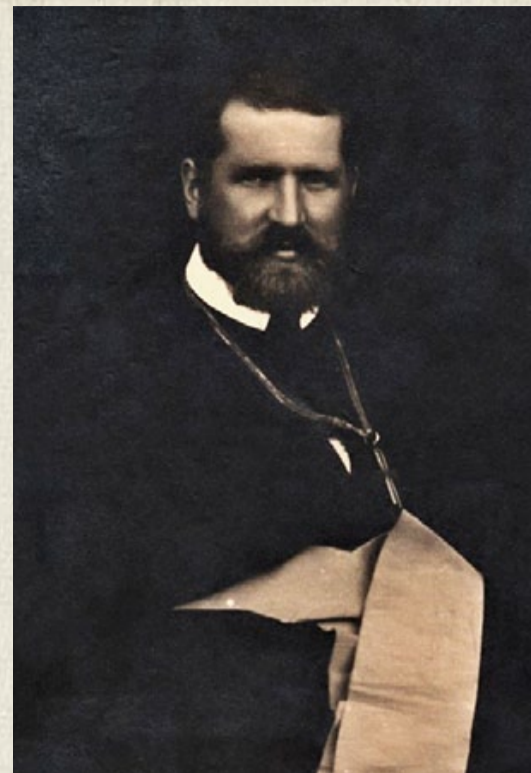
Йшли тоді із святоюрської Гори розпорядки до духівництва, що мобілізували його до боротьби за віру і релігію. Сам Митрополит був готовий до найвищої жертви за справу Церкви і народу. І хоч Господь Бог не прийняв Його жертви, не увінчав Його сивої голови вінцем мучеництва, а мимо того довкола Його сивої голови зяяніла авреоля святости.

В тім сьайві оглядали Його сучасники, в Ньому черпали силу. Гарно віддав це словами В. Стефанік: *«Люблю дивитися на цю маєстатичну постать, яка думає і журить-ся про цілу Україну. На мене сходить якась могутня сила, коли розмовляю з нашим любим Патріархом, через Нього говорить до нас століттями наша земля».*

”

Митрополит був готовий до найвищої жертви за справу Церкви і народу. І хоч Господь Бог не прийняв Його жертви, не увінчав Його сивої голови вінцем мучеництва, а мимо того довкола Його сивої голови зяяніла авреоля святости.

Під кличем «Українська Молодь Христові» святкувала українська молодь в 1934 р. своє імпазантне свято, яке зібрало стотисячну масу українців католиків із усіх закутий Галичини. Перед Собором св. Юра Митрополит Андрей

Похоронна процесія за митрополитом Андреем Шептицьким, нині Праведним, Львів, листопад 1944 року.
Світлина: Центральний державний історичний архів України, Львів

в асисті духівництва приймав дефіляду струнких рядів молоді і організацій та церковних громад. Пішоходи заняла чужонаціональна публіка. Та враз із уст одної з жінок

вирвався оклик захоплення по польськи: «Глядіть, глядіть на Нього, він виглядає так, як Бог Отець поміж своїми Святими». [...]

І не раз, коли шляхи душевних бажань і великої туги за Батьківщиною духа і серця переносять мене під високо зведені копули святоюрського Собору, ввижається мені престіл і Він Митрополит, якого я в різних моментах бачила в осяйній авреолі святости. Він ясніє святістю для нас усіх приміром свого життя і своїх діл любови, своїм огнем віри, що спалював у Ньому все земське, все злободенне і проминаюче, своєю далекосяглою перспективою життя, що зміряла до незмінного, незнищимого, до вічного. У тому сяйві шукає сьогодні українська людина тепла для своїх далеких непривітних доріг, світла для роз'яснення нетрів і пропастей, джерела для жару любови до Бога і брата.

Сьогодні в пам'ятні Листопадові Дні вітає Його Дух між нами, щоби об'єднати нас до спільної Мети, до духової і релігійної соборности, що за волею Провидіння допровадить нас вкінці до самотності і державної незалежности.

Марія Качмарська,
«Християнський голос», ч. 47 (462), 24.XI.1957 р.
Мову оригіналу збережено

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (26)

Знайомимо вас з новою енциклікою Папи Франциска на тему братерства та соціальної дружби. Сьомий розділ енцикліки «Fratelli tutti» має назву «Шляхи нової зустрічі» та присвячений темі миру. В ньому Папа підкреслює, що мир пов'язаний з істиною, справедливістю та милосердям, присвятивши чималу частину цих роздумів аспектові прощення.

Він зазначає, що подолати гіркий спадок «несправедливості, ворожості й недовіри, які породжені конфліктами» не є легко. Цього можна добитися, «перемагаючи зло добром», плекаючи чесноти, що «сприяють примиренню, солідарності й миру».

Не йдеться про замовчування конфліктів. За словами Святішого Отця, «справжнє примирення не втікає від конфлікту, а досягається в конфлікті, долаючи його через діалог і відкриті, щирі й терпеливі переговори», бо якщо виключити ворожість і ненависть, боротьба між різними групами «поступово перетворюється у чесну суперечку, в основі якої лежать пошуки справедливості». Як зазначається у Апостольському напутненні *Evangelii gaudium*, «єдність важливіша від конфлікту». Не йдеться про синкретизм чи поглинання одних другими, але про «вирішення на вищому рівні, яке зберігає цінний потенціал протилежних полярностей» (244–245).

Далі Папа присвячує кілька думок пам'яті. Він вказує на те, що від того, хто зазнав багато несправедливості й жорстокості, не можна вимагати якогось виду «суспільного прощення». Примирення – це «особиста дія, і ніхто не може накидати її всьому суспільству».

Руїна побудованої в 1842 р. греко-католицької церкви св. Параскеви в с. Криве, Закерзоння, нині Польща. Після II світової війни місцевих українців було вигнано до советської України, інших депортовано на північ та захід Польщі. Світлина: Збігнєв Северняк, 17.05.2018 р.

© Zbigniew Severnyak

В суто особистій справі на основі вільного і шляхетного рішення хтось може не вимагати покарання (див. Мт. 5, 44–46), хоча суспільство і правосуддя законно цього домагаються. Але не можна видати декрет про «загальне примирення», вважаючи, що він загоїть рани чи прикриє несправедливість покровом забуття. «Хто може присвоїти собі право прощати в імені інших людей? Дуже зворушує спроможність деяких людей подолати зазнану кривду, але також по-людському можна зрозуміти тих, які не можуть цього зробити. У всякому разі – ніколи не можна пропонувати забути» (246), – зазначає Наступник святого Петра, пропонуючи далі кілька конкретних прикладів.

”

Сьогодні легко піддатися спокусі «перегорнути сторінки історії», мовляв, минуло багато часу, потрібно дивитися в майбутнє. Однак, «без минулого немає майбутнього», ми не можемо прямувати вперед без повної і ясної пам'яті.

За його словами, не можна забути Шоа, що є символом того, «наскільки далеко може зайти людське зло, годоване фальшивими ідеологіями, якщо воно забуває про фундаментальну гідність особи, яка заслуговує на абсолютну пошану незалежно від того, до якої нації належить і яку релігію сповідує». Не можна забути про атомні бомби, скинуті на Хіросіму і Нагасакі, бо не можна допустити, «щоби сучасне і наступні покоління втратили пам'ять про те, що сталося, бо ця пам'ять – гарантія і стимул будування справедливішого і більш братерського прийдешнього». Також не можна забувати про «переслідування, про работорівлю та етнічні чистки, які відбувалися в минулому й відбуваються тепер, і про багато інших моментів історії, які викликають сором» (247–248).

Як зазначає далі Папа, сьогодні легко піддатися спокусі «перегорнути ці сторінки історії», мовляв, минуло багато часу, потрібно дивитися в майбутнє. Однак, «без минулого немає майбутнього, ми не можемо прямувати вперед без повної і ясної пам'яті». Як зазначалося у Посланні на Всесвітній день миру 2020 року, потрібно підтримувати «полум'я колективної свідомості, розповідаючи наступним поколінням про жахи минулого», полум'я, яке «пробуджує і зберігає пам'ять про жертви, аби людське сумління дедалі більше міцніло перед усяким бажанням панувати й нищити». Це, за його словами, потрібне

також і самим жертвам, аби «не піддатися мисленню, яке виправдовує репресії й будь-який вид насильства». Й у цьому контексті Глава Католицької Церкви апелює також і до пам'яті тих, «які в отруєній і деморалізованій атмосфері зуміли повернути свою гідність і маленькими чи великими вчинками вибрали солідарність, прощення, братерство», бо корисно пам'ятати про добре (249).

«Пробачити не означає забути, – веде далі Святіший Отець. — Говоримо передовсім про те, що якщо чогось ніяк не можна заперечити, релятивізувати чи приховати, то все-таки це можна пробачити. Якщо чогось ніколи не можемо толерувати чи виправдати, то все-таки це можемо пробачити. Якщо чогось в жодному разі не можна забути, то все-таки це можна пробачити. Добровільне і щире прощення – це щось велике, що віддзеркалює безмежність Божого прощення. Якщо прощення безкорисливе, тоді можна пробачити тому, хто не кається і не спроможний просити прощення» (250).

За словами Папи, ті, які справді прощають, не забувають, однак, «не дають опанувати себе деструктивній силі, від якої самі ж постраждали», розриваючи порочне коло. Бо «помста ніколи не заспокоює скривджених», адже існують такі жахливі й жорстокі злочини, «що покарання злочинців не дасть відчуття надолуження», страта чи катування злочинця «не зрівняється з тим, що пережили жертви злочинів». «Помста нічого не вирішить» (251), – наголошує він.

Святіший Отець уточнює, що не йдеться про безкарність. Однак, «справедливість слід шукати законно – через любов і правосуддя, з пошаною до жертв злочинів, аби запобігти новим злочинам і захистити загальне добро, а не як вибух свого гніву». Й прощення дає можливість шукати справедливості, «не потрапляючи в порочне коло помсти чи в несправедливе забуття» (252).

У випадку взаємних кривд слід ясно сказати, що вони можуть бути різної тяжкості, їх важко порівнювати. Насильство, вчинене державними структурами, іншого рівня, ніж насильство окремих груп. Однак, в жодному разі «не можна наголошувати лише на несправедливих стражданнях однієї сторони». Папа покликається на слова хорватського єпископату про те, що «кожній невинній жертві потрібно віддати однакову шану» (253).

Цю частину роздумів Святіший Отець завершує молитвою за те, щоби Бог приготував наші серця «до зустрічі з братами різних світоглядів, мов, культур, релігій», намастивши усю нашу особистість «оливою Свого милосердя, яка лікує рани помилок, непорозуміння, суперечок», посилаючи нас «на важкі, але плідні дороги пошуків миру» (254).

Новини Ватикану на основі перекладу українською мовою, поширеного єзуїтською спільнотою в Україні

СЛУГА БОЖИЙ ЄПИСКОП ЙОСАФАТ КОЦИЛОВСЬКИЙ ЧСВВ

Владика Йосафат становить частину великого лику свідків віри, які на протязі кривавого ХХ-го століття заплатили найвищу ціну крові за вірність Христові та Його Церкві. Слуга Божий гаряче бажав мучеництва на кривавій дорозі, на якій знайшлася Українська Греко-Католицька Церква.

до Папи Пія XII. В ньому він писав: «В випадку мого арешту та депортації, ввічливо прошу повідомити Святішого Отця, що до його ніг складаю ознаку моєї вірності та повного віддання аж до останнього удару серця, по синівськи прохаючи його Батьківського Благословення».

Йосиф Коциловський народився 3 березня 1876 року в селі Пакошівка Сяніцького повіту. Після закінчення початкової школи навчався в гімназії в Яслі. Після гімназії записався на юридичний факультет Львівського університету.

В роках 1896–1901 молодий студент шукає своєї життєвої дороги. В 1898 році записується у Відні до військової школи артилерії. Після року часу він вступає до війська, але після кількох місяців відходить з війська, бажаючи стати священником. Після подолання певних труднощів, за підтримкою владики Чеховича, Слуга Божий поступає до Української Папської Колегії в Римі.

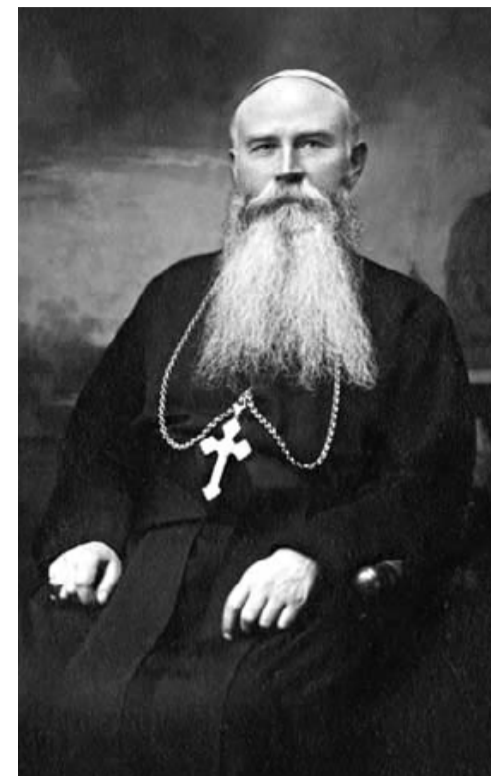
Навчається на Університеті Анжелікум та отримує звання доктора філософії та богослов'я. 6 жовтня 1907 він приймає священничі свячення. Після повернення зі студій стає професором догматичного богослов'я та віце-ректором семінарії у Станіславі.

Бажаючи поглибити своє духовне життя, 6 жовтня 1911 року він поступає до Василянського Чину на новіціат до Крехова і там приймає ім'я Йосафат. Після складення перших обітів Слуга Божий починає викладати богослов'я у монастирі в Лаврові. Опісля переїжджає до Львова і звідти веде народні місії та реколекції для священників, монахів та монахинь.

Підчас першої світової війни стає Ректором богословської семінарії в Кромереж на Моравії, де перебувало 75 студентів втікачів з різних українських епархій. Після того як російські війська відступили з Галичини, о. Йосафат повернувся на батьківщину та склав довічні обіти.

В 1916 році помер вл. Чехович і митрополит Андрей звернувся до Папи Венедикта XV з проханням призначити о. Йосафата на пост перемишльського владика. Святіший Отець прийняв цю пропозицію і 23 вересня 1917 року у катедральному соборі св. Івана Хрестителя у Перемишлі, владика Андрей Шептицький, ЧСВВ, Григорій Хомишин, Діонісій Няряді з Крижевців та Йосиф Боцян з Луцька поставили нового перемишльського ординарія.

Першою справою, якою зайнявся новий владика було звільнення з австрійського ув'язнення в Талергофі арештованих за філоруські погляди священників та мирян. Це стало можливим через особисте знайомство владика з цісарем Карлом I, знайомство ще з часу їх спільної військової служби. Це привело до того, що новий владика здобув собі загальне признание та пошану серед священників та мирян.

Єпископ Йосафат Коциловський під час урочистої промови у м. Олешичі Любачівського повіту Львівського воєводства, 1930-ті рр.
Текст та світлина: «Локальна історія»

Передбачаючи арешт, він, запрошений на засідання Польської Єпископської Конференції до Ченстохови, написав власною рукою прохання

У своєму першому пастирському листі з 12 листопада 1917 року владика так звертався до своїх вірних: «Хочу почати від святого Йосафата, хочу почати зі святим Йосафатом, щоб ласка, яку отримаю через його заступництво в це велике свято, скріпила моє серце для належного виконання єпископського служіння. Бажаю, щоб святий відкрив мої уста та прийняв під свій покров цілу єпархію, щоб я на Його більшу славу одного дня зміг сказати, що всі ласки які я отримав для мого стада, завдячую Йому».

В післявоєнні роки владика взявся за відбудову знищеної єпархії. В 1918 році він створив Єпархіальну Поміч та провів серію реколекцій та місій для вірних та священників.

Від 1918 року владика почав канонічні візитації всіх своїх парафій. Ці візитації тривали аж до 1937 року. Він звертав увагу на належний вишкіл священників. Від 1921 року в Перемишльській семінарії почалася повна програма навчання. До цього часу перші три роки навчалися в Генеральній Семінарії у Львові. Навчання в семінарії від 1931 року тривало 5 років. Протягом своїх 20-ти років єпископського служіння владика висвятив близько 400 священників.

Владика піклувався монашим життям своєї єпархії. Закладав школи, сиротинці, садочки яким завідували Сестри Служебниці та Сестри Василіянки. Він заснував нове згромадження Сестер Святого Йосифа, написав для них Правила та отримав визнання їх статусу з боку Апостольського Престолу. Вже в часі Першої світової війни владика сильно підтримував створення Апостольства молитви в парафіях, заохочуючи вірних до частого користування зі Святих Тайн. Сприяв творенню Марійських Дружин, які гуртували жінок та дівчат. В Перемишльській єпархії в скорому часі почала діяти Католицька Акція, для якої владика заснував в 1931 році Єпархіальний Інститут Католицької Акції.

Владика провадив дуже активну національну та католицьку діяльність на території своєї єпархії. Особливим предметом зацікавлення була його рідна Лемківщина, де поширювалися тенденції проправославні та москвофільські. Владика посилав там молодих національно та релігійно свідомих священників, які однак були відкинені старими москвофілами. Цю ситуацію використав польський

уряд, який провадив політику підтримки антиукраїнських течій на Лемківщині. Це довело до відділення Лемківщини від території Перемишльської єпархії та створення Апостольської Адміністрації Лемківщини в 1935 році. Владика боляче пережив ці події.

Початок Другої світової війни приніс розподіл території Перемишльської єпархії. Частина її земель знайшлася під володінням німецьким, а друга під більшовиками. 25 вересня 1939 року владика був примушений поділити тимчасово єпархію. Частиною піднімецькою керував перемишльський владика-помічник Григорій Лакота, а владика Йосафат залишився на території, яка знайшлася по радянській стороні.

Такий стан тривав до 22 червня 1941 року. В часі першої більшовицької окупації Західної України, комуністи старалися зламати поставу владика. Його брали на допити до Дрогобича, де його ображали та насміхалися з релігії. Владика тоді піднісся та відмовився від всяких допитів так довго, аж це припиниться. Більшовики в тому часі підготовлялися вже до знищення Церкви. 20 священників було арештовано та заслано. Ці плани припинила німецько-більшовицька війна.

Німецька окупація також не сприяла нормальному релігійному життю єпархії. Владика скоро переконався, що офіцери гестапо не різняться нічим від НКВД. 27 священників було замкнено у в'язницях та таборах, а двох німці розстріляли. Двічі німці допитували владика, чому його лікує лікар єврей та чому в околицях єпископських палат та капітули та в їх приміщеннях хороняться євреї. Німці пробували переконати владика, щоб написав листа про необхідність співпраці українців з німцями. Владика відмовився, а за це йому заборонили проводити канонічні візитації.

В 1944 році ситуація заново помінялася. В результаті воєнних договорів велика кількість українського населення знайшлася в нових польських кордонах. Церква боронила своїх вірних перед переселеннями. В грудні 1944 року владика склав візит представникам радянської влади в Перемишлі і домагався надати йому можливості контакту з вірними своєї єпархії по більшовицькому боці. Він хотів там посилати своїх священників, щоб допомогти людям. Владика пригадав властям, що священники є зобов'язані залишитися на місцях праці, так як це присягали перед свяченнями, а з цього може звільнити їх лише Апостольський Престол. Владика був свідомий того, що ця постава може дорого йому коштувати.

Комуністи дуже скоро переконалися, що УГКЦ не буде простим знаряддям більшовицької політики, так як це сталося з Православною Церквою. Відвага владика Йосафата була головною причиною його першого арешту. Це сталося 21 вересня 1945. Його примістили разом з іншими 17 українцями з Перемишля у в'язниці УБ у Ряшеві. 16 січня 1946 року владика і кількох священників польське УБ передало для НКВД в Ряшеві. В тому часі їх тримали у підвалах будинку. Звідти їх було перевезено до Мостиська.

Офіцери НКВД старалися приписати владіці різні злочини та примусити його визнати зверхність московського патріарха. В тому часі відбувалася підготовка до виборів. Комуністи побоюлися поганих наслідків арешту владика, і тому після шестиденного перебування в Мостиському арешті,

владику звільнили. Стан здоров'я владика сильно погіршав.

26 червня 1946 року військо та агенти УБ оточили єпископську палату та вдруге арештували владика. Після довгих та брутальних допитів, його всадили на кріслі на вантажну машину та відвезли до Мостиська, де владика передали в руки НКВД. Зі Львова владика перевезли до Києва, де намовляли його перейти на православ'я обіцяючи, що збереже свій сан та життя. Владика рішуче відкинув ці пропозиції та заявив, що не є радянським громадянином, тому суд не має права його судити.

У в'язниці владика важко захворів на легені. Без огляду на це владика перевезли до концентраційного табору в селі Чапаївка біля Києва. У таборі владика сидів в одній келії разом з православним владикою, який просив настоятельку сусіднього православного монастиря про те, щоб і владичі Йосафату приносити дещо харчів. Так і сталося.

Так про останні дні життя владика згадує отець Йосафат Каваців, який перевозив мощі владика на Галичину. Йому розповіли це православні монахині з Покровського монастиря в Києві.

«Я поїхав до Києва до Покровського монастиря, де я зустрів заступницю ігумені, тому що ігуменя була хвора. Вона розповіла що в 1947 році арештували православного владика з Києва, який опікувався сестрами. Православний владика сидів в таборі Чапаївка 25 кілометрів від Києва. Одного разу православний владика сказав до сестер, що разом з ним сидить уніатський владика Йосафат Коциловський. Православний владика просив сестер принести владичі Йосафату деякі необхідні речі. Сестри погодилися на це.

Одного разу, коли сестри принесли посылку, владика зі смутком в голосі сказав, що 17 листопада 1947 року заснула вічним сном свята людина – уніатський владика Йосафат Коциловський. Православний владика просив сестер знайти гроші, щоб викупити тіло померлого владика Йосафата, тому що тіла хоронили у спільній могилі. В такий спосіб похоронили владика Хомишина.

Монахині зробили так, як просив владика та викупили тіло, накрили його білим полотном та поклали в просту домовину. Владика тихцем похоронили на боці, а на могилі посадили дерево, щоб запам'ятати місце».

В 1977 році тлінні останки Слуги Божого було перевезено до Львова, та його похоронили на Янівському цвинтарі. Однак там воно не могло спокійно спочивати, тому що КГБ хотіло його знищити. З цієї причини тіло хоронили в різних місцях – було їх 7. Врешті тлінні мощі владика зупинилися у Стрию, де вони знаходяться до сьогоднішнього дня.

Керуючи Перемишльською єпархією у складних до- та післявоєнних часах, владика визначив шлях Української Греко-Католицької Церкви в першій половині ХХ століття аж до сьогодні. Своєю працею та поставою він приготував Церкву на час проби комуністичних переслідувань, катакомб та переселень.

Слуга Божий Йосафат Коциловський ЧСВВ поміж вірними втішається славою мученика. Через мучеництво він засвідчив свою вірність Богові та Апостольському Престолові. Ця його віра та вірність, любов до Бога і Його Церкви понад власне життя – для нас є свідомством найвищої вартості на наші ніби прості, але повні різних релятивізмів часи.

Святий мученику, моли Бога за нас!

Джерело: [інтернетсторінка](#) Провінції святого Миколая

XI

ПАРАФІЯ СВЯТИХ МУЧЕНИКІВ СЕРГІЯ І ВАКХА

В ці осінні дні 30–31 жовтня українська парафія в Римі святкує важливий ювілей: 50 років від моменту освячення нового престолу та оновлення храму Святих Сергія і Вахха, які звершив патріарх Йосиф Сліпий в 1971 році, повернувши Українській Греко-Католицькій Церкві перед тим втрачений древній осідок в центрі Вічного міста.

Від майже «домашньої каплиці» сестер катехиток святої Анни до храму зі завжди відчиненими дверима для українських емігрантів – таку еволюцію пережила парафія Святих мучеників Сергія і Вакха, яка у середині ХХ століття ризикувала взагалі зникнути, адже храм був проданий.

Після звільнення із радянських таборів, перебуваючи у Римі, патріарх Йосиф зайшов у сплюндрований храм у серці Вічного міста, який колись належав українцям, і побачив ікону Богородиці, яку не змогли знищити ні історія, ні продаж храму. І вирішив попри все повернути цей особливий храм Українській Греко-Католицькій Церкві.

У 1990-их роках цей храм став «другим домом» і єдиною адресою, на яку писали українським жінкам-заробітчанкам у Італії їхні рідні. Про те, як ця старовинна церква вперше відкрила свої головні двері, що були зачинені десятиліттями, як студенти-богослови опікувалися заробітчанками і чому Блаженніший Святослав фактично «вимолив» свій докторат перед Жировицькою іконою Божої Матері, Отець і Глава УГКЦ ексклюзивно розповів у інтерв'ю.

▲ Блаженніший Святослав під час візиту в 2018 році

► Ваше Блаженство, минулого року сповнилося 50 років, як старання вашого великого попередника, патріарха Йосифа Сліпого увінчалися успіхом і Вікарій Папи, кардинал Анджело Дель Аква, 8 вересня 1970 року заснував у Римі персональну парафію Святих мучеників Сергія і Вакха для українців католиків візантійського обряду. На той час це був безпрецедентний випадок, коли для якоїсь однієї етнічної групи утворюється в Римській єпархії персональна парафія. Яке значення, на ваш погляд, мала ця подія?

Блаженніший Святослав: Якщо повернутися у часи патріарха Йосифа і контекст заснування цієї парафії, то насправді йдеться про певне відродження дуже глибокої традиції. Тому що церква Святих Сергія і Вакха – це була перша церква, яку Святий Отець подарував Київській унійній митрополії. Властиво, вона була таким посольством древніх Київських митрополитів, моїх великих попередників, один з них, Рафаїл Корсак, там похований. І на підлозі, у центрі храму, є пам'ятна плита про нього. Поруч із цією церковцею розташовувалася колегія, а потім монастир Отців Василіян, які виходили, справді, далеко поза межі лише Галичини, України. Це було місце присутності при Апостольській столиці Київської митрополії, яка тоді обіймала територію сучасної України, Білорусі та Литви.

”

Ця ікона потребує, щоб про неї знали усі. Мені є дивно, як наші священники в Італії організують паломництва до Люрду, до Фатіми... Я дуже поважаю ці відпустові місця, але мати таку святиню в такому історичному, нині катедральному храмі, і на неї не звертати увагу – я думаю, що це схоже на те, як ми закопуємо таланти.

Саме повернення назад до нашої Церкви цієї власності, яке з великими зусиллями зробив патріарх Йосиф, а відтак, створення там нашої персональної парафії – це й було відродженням, я би сказав, дуже стародавньої традиції. Підкреслюю, не галицької, а традиції, яка пов'язує Апостольський Престіл з Київською Церквою.

У часи створення цієї персональної парафії було дуже мало українців в Італії. І та парафія здебільшого служила для прочан, які приїздили з цілого світу до Риму і мешкали у Домі для паломників, що знаний усім як український дім на Мадонні, яким опікувалися сестри катехитки святої Анни.

За моїх часів, коли я приїхав до Риму у 1994 році, то на цілу Італію був один парафіянин, я його дуже добре пам'ятаю. Тоді парафіянами були здебільшого наші колишні дивізійники, які з тих чи інших обставин після побуту у таборі біля Ріміні одружилися з італійками, переважно на Півночі Італії, і залишилися там мешкати. Пригадую, того одного парафіянина, цього єдиного «могіканина», який приїжджав по якихось потребах до Риму. Так виглядала ця персональна парафія у 1994 році. Але завдяки тому, що це була парафія, персональна парафія, то українці, які приїздили до Риму чи у певних потребах, чи у паломництвах, справді там могли отримати душпастирську опіку. Це була парафія з усіма правами уділення Святих Таїнств, зокрема Таїнства подружжя. Тому патріарх Йосиф справді, ще до того, як був побудований Собор святої Софії, тобто був створений новий простір для нашого душпастирства, у центрі Риму відродив нашу присутність у вигляді відновленої персональної парафії для українців греко-католиків.

► Знаємо, що на початку дев'яностих ви навчалися в Римі і з 1994 по 1999 рік проживали в будинку при церкві Святих мучеників

Сергія і Вакха та Жировицької ікони Пресвятої Богородиці на П'яцца Мадонна дей Монті. З огляду на те, що на початку дев'яностих ще не було так багато українських заробітчачан у Італії, хто були парафіянами цього храму? Як виглядало на той час парафіяльне життя, богослужбові ритми?

Блаженніший Святослав: Коли я приїхав до Риму, то ця парафія виглядала дуже особливо. Деколи біля престолу нас було більше, аніж у храмі вірних. Тоді не було ще так багато наших людей в Італії. Молільниками, які були присутні на відправах, були переважно сестри катехитки святої Анни. Тому цей храм функціонував як «домашня каплиця» цього паломницького дому і спільноти Сестер. Очевидно, що ми як студенти, які жили у тому домі, у цьому храмі молилися. Що цікаво, ті двері, які виходять на площу Мадонна дей Монті, були цілком наглухо зачинені багато років. І всі, хто хотів потрапити до храму, мусили подзвонити у дзвінок цього дому-готелю, і зайти бічними дверима, немов до домашньої приватної каплиці спільноти. Тобто не було можливості зайти собі з вулиці і помолитися.

Однак богослужбове життя відбувалося, як на мене, дуже інтенсивно і дуже звично. У всі неділі і свята ми, студенти, разом зі сестрами долучалися до всіх богослужінь. Людей не було дуже багато, але звершували Утреню, Вечірню, щоденно – Літургію, як також, Літургію у неділю та свята. За тим дуже пильно стежив строгий і вимогливий отець-парох Іван Музичка. Він завжди пильнував, щоб належним чином відбувався культ Богочинання. Також він дуже любив співати, це була його прикметна риса. Коли він, як парох, приходив на Вечірню, то завжди хтось зі студентів служив біля престолу, а він керував співом і вчив сестер, як треба правильно співати всі гласи і так далі. І так жила ця маленька спільнота аж до 1996 року. Цей рік став переломним. Пригадую дуже живо дві події.

”

Церква Святих Сергія і Вакха в Римі була таким посольством древніх Київських митрополитів, моїх великих попередників, один з них, Рафаїл Корсак, там похований.

» **Які саме це були події?**

Блаженніший Святослав: Перша подія була 1 травня 1996 року. Тому що отець-доктор Іван Музичка проголосив травень місяцем подяки Пречистій Діві Марії за 400-річчя Берестейської Унії. Він десь знайшов цитату теж Київського Митрополита Якова Суші, яку постійно повторював. Яків Суша тоді сказав про те, що сама Пречиста Діва Марія особисто вийшла на ці поля баталій, які тоді провадилися в Україні, на захист Унійної Церкви, і саме завдяки особливому і особистому покрову Пречистої Диви Марії Унійна Церква, як і справа єдності Церков, встоялася. Тому кожного дня служилися молебні до Пречистої Диви Марії, і отець-парох завжди ревно приїжджав і проповідував. І ми мали фактично курс історії Унійної Церкви, а також цього Дому і того, яку роль відіграв цей Дім і цей храм.

Жировицька ікона Пресвятої Богородиці в Римі ▲

Але що сталося 1 травня? Тоді відбулася урочиста подія інтронізації, впровадження на єпископське служіння вже покійного владика Івана Хоми. Бо перед тим, отець Іван Хома, як і отець Любомир Гузар, були єпископами, але не виконували свого єпископського уряду. І тоді, за рішенням Синоду, окремим рішенням Апостольської столиці, вони почали виконувати єпископський уряд. Владика Іван Хома вперше відслужив Архиерейську Літургію на Пасху 1996 року. Але 1 травня мав бути Чин офіційного впровадження в уряд. І очевидно мав приїхати префект Конгрегацій Східних Церков Кардинал Сильвестріні. І постала практична проблема: якими дверима впровадити Кардинала. Я тоді як трошки «колючий» студент, який любив «вколоти» отця-пароха (бо отець-парох любив «вколоти» нас), йому кажу: «Отче-пароху, як то буде виглядати? Як бічними дверима впроваджувати до храму Кардинала?». І тоді Тарас Кичман дістав завдання відкрити двері церкви, що виходили на площу. Він мусив ті десятиліттями закриті двері не просто змашувати, він мав їх пошпаклювати, помалювати.

А тоді перед дверима був газетний кіоск. І той продавець з кіоску 1 травня 1996 року побачив невидану в його житті подію. Відкриваються двері і виходить процесія на площу, щоби зустріти Кардинала. Я тоді у тій процесії брав участь. Того бідного продавця як якась муха вкусила. Він почав махати руками, бігати і кричати: «Нарешті! Нарешті! Після стількох років». Кілька разів він забіг до церкви, вийшов. Я спитав його, у чому причина. А він мені відповів: «Розумієш, я 40 років продаю газети перед тими дверима тієї церкви і ніколи не міг туди зайти. Нарешті після стількох років я можу зайти всередину тої церкви».

Чому я так згадую про цю подію? Бо після того моменту відкриття тих дверей церкви вони вже ніколи більше не зачинялися. І це був переломний момент історії цієї персональної парафії. Бо після

Під час візиту в 2018 році ▲

святкування 400-річчя Берестейської унії масово наші люди, які приїхали у паломництво на це святкування, лишалися в Італії. Кажуть, що ті автобуси, які привезли наших жінок у паломництво до Риму, назад поверталися порожні.

Тоді ті відкриті двері церкви означали відкритість цієї маленької парафії, яка ніколи не знала великого душпастирства для значної кількості людей. Це був цілком новий етап життя цієї парафії. І ми, студенти, які спричинилися до відкриття тих дверей, були тими, які мусили разом із отцем-доктором Іваном Музичкою давати собі раду із тими першими емігрантами, що приїхали до Риму у той час. Бо то були цілком інші часи. Бо жінки навіть не мали адреси, щоб її дати рідним, які хотіли написати їм листа до Італії. Тому давали адресу парафії і приходила маса листів. Стояли великі коробки з тими листами. Це було чимось схоже на картотеку бібліотек. Бо ми сортували ті листи по буквах. І жінки чекали того листа як великої потіхи. Лист з дому до Риму. Розумієте?

Так церква Сергія і Вакха стала пристанищем для наших емігрантів, центром соціального служіння для наших людей, починаючи з 1996 року. Тому ті відкриті двері з 1 травня 1996 року для мене є дуже історичним і символічним моментом.

► Маючи щоденний дотик до життя цієї парафії, які ви виконували функції як студент, окрім допомоги пароху парафії? Чи важко було перебудовувати душпастирську працю під час першої хвилі приїзду емігрантів?

Блаженніший Святослав: Я застав ту парафію за юліанським календарем, а згодом вона під проводом отця Гліба Лончини повернулася до григоріанського календаря. Бо сестри катехитки святої Анни приїхали з Бразилії й жили за григоріанським календарем. Коли приїхали наші нові емігранти, то ми відчували потребу знову повернутися назад на юліанський календар. Бо наші люди святкували свята із своїми родинами, друзями (як у Італії, так і вдома) за юліанським календарем. Тому парафія повернулася назад разом із людьми до юліанського календаря.

Очевидно, що перші моменти по масовому приїзді емігрантів були дуже складні. Пригадую першу смерть жінки-емігрантки. Вона померла непода-

лік від нашої церкви у парку. І постало питання, що з нею робити. Ми збирали кошти, щоб її тіло можна було відправити додому. Ми, як студенти, вирішували всі ті формальності, щоб все це можна було поладити із поліцією і так далі. Багато було різних навіть трагічних моментів. Наші жінки, які приїздили, не знали мови, роботи постійної іноді не мали. Тоді не було соціальних мереж, де можна поладити багато питань.

Пригадую випадок, коли одна жінка вперше виїхала за кордон, напевно її змусили до цього трагічні обставини, потрапила у дуже тяжку депресію. І вона перед дверима храму стояла цілий день на колінах. Прийшла ніч, а вона далі стояла. Ми не могли не звернути на неї увагу. Ми намагалися з нею спілкуватися, а вона абсолютно не йшла на контакт. Десь над ранок, біля четвертої години, ми викликали швидку допомогу. Ми її якось переконали, щоб вона піднялася з колін, щоб можна було її взяти до лікарні і надати їй невідкладну допомогу. Очевидно, що ми мусили тою жінкою заопікуватися, бо вона не знала італійської мови. Бідні лікарі не знали, що робити, як ставитися до тої ситуації, адже жінка перебувала у країні нелегально. Ми ту жінку врятували. Вона трошки потім прийшла до себе і можна було надати їй подальшу допомогу.

Цікаво, що італійська влада, поліція не дуже переслідували українських жінок. Вони якось до них поблажливо ставилися. Ми намагалися допомогти цим жінкам чим могли. Був такий момент, коли ми навіть їсти їм давали. Намагалися організувати курси італійської мови для них, вже не кажу – провадити душпастирство, катехизацію, інші речі. Вони не мали де в неділю бути. Біля нашої церкви у тому готелі зал був доволі невеличкий, але туди набивалося стільки народу, що ті жінки були там як «сардини у банці»: стояли, сиділи, там і стриглися, і обмінювалися інформацією, навіть роботами там торгували. Ми дуже з тим боролися, казали, що не будемо давати розрешення у Сповіді тим, хто торгує роботами. Навіть, можна сказати, виникли нові гріхи соціального характеру. Сестри катехитки після четверга і неділі не знали буквально,

Під час одного з візитів Патріарха Святослава до Риму в 2013 році ▲

що робити з тим залом. Було відчуття, що він просто зруйнується. Тому треба було по-іншому це організувати. Але це були початки.

▲ Свв. мученики Сергій і Вакх

Тими, хто першими вийшов послужити нашим людям у Італії, були студенти. Бо більше не було кому. Не було окремих душпастирів для тої величезної громади. Був парох персональної парафії отець-доктор Іван Музичка. Потім утворилися й інші осередки душпастирства. Отці Василяни відкрили свій монастир. Свята Софія відкрила свої двері для наших людей. Але першим центром для них була наша славна Мадонна і ця церковця мучеників Сергія і Вакха.

► **Сакральна перлина цієї церкви – Жировицька ікона Матері Божої, яка є дуже відомою і ще у XVII столітті зажила слави як покровителька Святої Унії, а у 1718 році була віднайдена на стіні храму Святих Сергія і Вакха в Римі її збільшена копія, яка прославилася багатьма чудами. Яке значення, на ваш погляд, цієї чудотворної ікони для нашої Церкви.**

Блаженніший Святослав: Це є унікальна святиня. Я думаю, що вона до сьогодні не до кінця є відкрита. За нинішніми мірками можна сказати, що це є білоруська ікона. Жировиці знаходяться у Білорусі. Сьогодні Жировицька ікона є найбільшою святинею Білоруської Православної Церкви. Важливо згадати, що оригінал цієї ікони є дуже маленький. Це така кам'яна ікона величини єпископської панегії. Отець-доктор Іван Музичка свого часу дуже змістовно і докладно нам розповів про історію цієї ікони. Його пережиття цієї святині було дуже промовистим.

Ця ікона не була написана на стіні в середині церкви. Вона була намальована на зовнішній стіні храму, яка тоді виходила у внутрішній двірник монастиря, так званий *кіостро*. І отець Іван Музичка говорив, що це мабуть якийсь побожний монах-василянин, який сумував за своєю Батьківщиною, з тої маленької ікони намалював великий образ – настінний образ Пречистої Діви Марії у цьому внутрішньому дворику. Малюючи її, можливо, уклав усю ностальгію, яку може мати емігрант-чужинець, що перебуває поза батьківщиною, особливо

відчуваючи, що та батьківщина є у вогні – у вогні воєн, взаємного поборювання, взаємної ворожнечі. Тобто малював ікону у тих фарбах, вкладаючи свою журбу, молитву, свою надію на єдину Богородицю, яка може врятувати Церкву, Київську Унійну Церкву, зокрема на рідних землях. Потім це *кіостро* було втрачене, воно не належить вже до храму і того дому поруч. У певний час почалися ремонтні, ікону заштукатурили і на довгі роки забули про неї.

Коли італійці почали робити ремонт і оббивати штукатурку, історія каже так, що майстер вдарив молотком по стіні і штукатурка відпала, і він побачив намальоване на стіні око. І перелякався, полишив свою роботу. Наступного дня робітники побачили, що штукатурка сама почала опадати. І з-під неї з'явилася ікона Пречистої Діви Марії. Що цікаво, що у Римі вона також відома як *la Nostra Signora del pascolo*. Тобто Вона почала об'являтися пастушкам, які пасли стада на цих полях довкола Риму. *Pascolo* – це пасовище. А ті робітники, мабуть, розказали про ту ікону. І масово почали люди приходити на площу. Неможливо було там досягнути. Тому Папа наказав вирубати зі стіни ту ікону (увітвіть роботу, треба було ту цеглу виїняти з несучої стіни), щоб потім її перенести до внутрішньої апсиди храму і таким чином відкрити її до загального почитання. Про це є окрема меморіальна дошка у захристії того храму, яка згадує про ці надзвичайні події. Саме тому італійці першими відкрили ту ікону і почали її дуже почитати і прославляти.

Після Другої світової війни цей храм був проданий певній світській структурі. Все змогли винести з храму, але було неможливим забрати ікону. І патріарх Йосиф, який повернувся до Риму і хотів побачити цю церкву, у збещеному храмі знайшов цю ікону. І відчув, що Богородиця його врятувала зі сибірської неволі, щоб він тут її визволив із запусіння.

”

Пригадую першу смерть жінки-емігрантки. Вона померла неподалік від нашої церкви у парку. Ми збирали кошти, щоб її тіло можна було відправити додому. Ми, як студенти, вирішували всі ті формальності.

Патріарх Йосиф зробив тоді великі зусилля, щоб цей храм повернути, зробив збірку на цю мету. І цей храм повернувся до нашої Церкви. Тому ікона врятувала цей храм для нашої Церкви. Сьогодні ми б не змогли ніяку церкву в Римі купити, бо вже не ті спроможності: ані фінансові, ані юридичні.

Я, чесно кажучи, мав особливий особистий досвід коло тої ікони. Бо у дев'яностих роках (не пригадую точно в якому році), готуючись до ювілею у 2000-му році, готувалися до реставрації тої ікони. Тоді приїхала зі Львова група реставраторів, а ми, студенти, завжди виконували чорнову роботу. І треба було зняти ризу з ікони. Я був вражений. Бо риза є квадратна, а сама ікона овальна. Коли ми зняли цю ризу і побачили всі кольори, то це було щось надзвичайне. Як вони збереглися під штукатуркою! Пригадую, я виліз на драбину і вдивлявся в ту ікону годинами. Не міг відірвати очей.

Можна було пригадувати ті слова отця-доктора Івана Музички, що там, у тих кольорах, в тих очах Богородиці, там є вся ностальгія, вся журба, вся молитва тисяч молільників. Зокрема там присутня журба того іконописця, який збільшив цю ікону у розмірах, щоб її можна було побачити у всій красі. З іншого боку, ти відчував себе дотичним до тої історії, яку в себе ввібрав той образ.

Ця ікона потребує, щоб про неї знали усі. Мені є дивно, як наші священники в Італії організують паломництва до Люрду, до Фатіми... Я дуже поважаю ці відпустові місця, але мати таку святиню в такому історичному, нині катедральному храмі, і на неї не звертати увагу – я думаю, що це схоже на те, як ми закопуємо таланти і просто не усвідомлюємо і не бачимо, які великі дари наша історія, наша Церква має для сучасної історії, для сучасного періоду життя і розвитку нашої Церкви та зокрема для сучасних емігрантів у Римі та Італії.

► Можливо вам вдалося пережити особливий духовний досвід в контексті молитви перед цією іконою? Досвідчити особливі благодаті після молитви до Богородиці, прославленої у Жирівській іконі?

Блаженніший Святослав: Справді, я провів на молитві багато годин перед тією іконою. Я можу сказати, що я є тим, ким є, завдяки тим годинам і благодатям, які Богородиця мені дала. Бо вивчати богослов'я без молитви є неможливо. Знає про Бога лише той, хто знає Бога і з Ним спілкується. І думаю, що ця ікона відіграла ключову роль у моїй історії як студента у Римі. Кожен студент, особливо коли переживає важкі моменти контрольних робіт, іспитів або кінцевих іспитів чи важких життєвих моментів, часом не має на кого надіятися, тільки на Божу поміч. Можу сказати, що я свій докторат вимолвив перед тою іконою. Думаю, що без особливого втручання Пречистої Діви Марії, яка є чудотворно присутня у тому образі, деякі речі були б просто неможливі.

► Які саме зміни відбулися на тій парафії з часу ваших студентських років? Бо у 2011 році ви приїхали до Риму вже як Глава Української Греко-Католицької Церкви.

Блаженніший Святослав: Найперше, за ті роки дуже стрімко розвинулося душпастирство. Я згадував про закриті двері храму і їхнє відкриття 1996 року. Сьогодні двері церкви ніколи не зачиняються. І там постійно іде молитва. Кожного дня. Як у будь-якому іншому монастирі, можна сказати. Хоч ті душпастирі, які там служать, є здебільшого зі світського клиру, але справді вони цілковито посвячують увесь час нашим людям. Була зроблена дуже важлива річ – було вирішено не поєднувати студентам навчання і душпастирство: або ти вчишся, або душпастирюєш. І маємо сьогодні пароха і його помічників, які дуже віддано служать.

Ще як парох, теперішній наш владика Кам'янець-Подільський, а тодішній парох тієї парафії, Іван Кулик, як на мене, започаткував літургійну реформу. Він почав невтомно друкувати літургійні тексти. Щоб кожен, хто приходить до церкви, навіть кожного дня, не просто чув, що там співає група співців, а мав би текст перед очима і по можливості долучався до того всенародного співу. Це правило колосальну віднову літургійного життя. Тому що люди не просто були присутні на Богослужіннях як статисти, а вони пережили літургійне пробудження, почали розуміти ті глибокі тексти, з них

▲ Давні епітафії, написані на мармурових плитах долівки в церкві, свідчать про захоронення в ній митрополита Київського і всієї Русі Рафаїла Корсака [1595 чи 1601 рік, Новгородок – 28 серпня 1640 року, Рим]: «Рафаїлові графові Корсакові, архієпископу Київському і Галицькому, митрополитові всієї Русі, що його вислав польський король Сигізмунд III до Апостольського престолу для вирішення дуже важливих справ і беатифікації Йосафата Кунцевича, архієпископа Полоцького. Довершив точно і щасливо справу. Церкву цю приоздобив привезеними з собою священними обрусами і золотими та срібними дарами та випросив у папи Урбана VIII сусідній дім для монахів своєї нації Чину святого Василя Великого. Помер передчасно і тут похований. Полоцькі монахи встановили цю пам'ятну таблицю 17 грудня 1673 року».

черпати. І таким чином парафія почала притягувати дуже багатьох людей. Отож, я би сказав, це видимі знаки.

Очевидно, що та парафія – це є громада людей. Не лише храм, як він був раніше – храм без громади, де було хіба кілька парафіян. А тут ми бачимо громаду людей при тому храмі, яка гуртується, веде різномірну діяльність. Відомі Дні Матері чи інші свята, коли ця церковця і ці приміщення є замалими для товариства, яке збирається. Сьогодні є дуже гарна співпраця із сусідньою церквою. Там на великі свята, на коляду завжди впускають парафіян Сергія і Вакха до їхнього великого приміщення, їхнього храму. Бо церква Святих Сергія і Вакха часом «тріщить по швах» через велику кількість людей. Цей храм зараз потребує реставрації. Її не було вже дуже давно. Є не просто храм,

не просто канонічна структура, але є дуже жива громада, яку згуртували наші отці-душпастирі, які служать не одному поколінню нашої діаспори.

► У 2019 році було утворено екзархат УГКЦ в Італії. Яке значення має ця, без сумніву, історична подія для Церкви?

Блаженніший Святослав: Будівництвом нашого екзархату в Італії були жінки-емігрантки, які стояли на колінах перед дверима цього храму. Ті, які біля нього вмирили. Які мали цей храм як єдину свою адресу, куди з України їм могли надіслати вісточку. Саме наші емігрантки, які просили, хотіли своєї Церкви в Італії, прагнули, щоб формувалися їхні громади, шукали за своєю церквою, – були тими, які збудували цей екзархат.

Тоді вже за ними скерували священників, які би для них служили. Тому утворилися по цілій Італії наші парафії. Вже є багато персональних парафій в Італії, у різних її частинках. Потім ми почали розуміти, що ті парафії, ті центри чи точки душпастирства потрібно об'єднувати, координувати. Тому що необхідно нових священників посилати. Бо священник – це теж людина, яка має особисті життєві цикли і деколи прагне повернутися додому чи потребує якоїсь підтримки, заміни чи додаткового співробітника. Ми побачили, що етап творення спонтанних громад довкола священника наша Церква у Італії вже пройшла. Потрібна була структура, щоб координувати ці громади.

Першим канонічним кроком, який передбачений правом, було призначення координатора душпастирства для українських емігрантів. Але ми почали відчувати, що цієї структури також недостатньо, бо координатор теж має обмежені можливості. І тоді був призначений Апостольський візитатор – як єпископ, який був би посередником між єпископами в Україні та італійськими римокатолицькими єпископами, що приймали у своїх храмах наших людей та священників. Водночас ми розуміємо, що повноваження візитатора обмежуються відвідуванням існуючих громад та інформуванням Апостольської столиці і Глави Церкви про їх стан, але адміністративного впливу він не має. А люди потребують душпастиря, єпископа, який би керував розвитком їхньої Церкви в Італії. Тому Синод єпископів нашої Церкви звернувся до Святішого Отця з проханням, щоб була утворена канонічна церковна структура, екзархат.

Єпископом Риму є Папа Римський, який має свій осідок, катедру в Римі. А наш Екзарх є другим католицьким єпископом, який теж має свій осідок, катедру у Римі. Це безпрецедентно, що в Римі заіснувала друга катедра, поруч з катедрою єпископа Риму, що ним є Папа.

Катедральним собором екзархату УГКЦ у Італії став храм Святих мучеників Сергія і Вакха. Ми його згадували вже у різних ракурсах, починаючи із посольства Київських Митрополитів при Святішому Отцеві, а тепер це вже єпископський осідок. Відчуваємо, що це є перший наш собор, дай Бог не останній, – бо як катедральний храм, він є абсолютно замалий, бачимо, що та громада не вміщається вже у ньому. А владика мешкає у маленькому приміщенні над тим храмом. Тому там організувати душпастирську структуру не є до кінця зручно. Це є певна тяглість історії, яка продовжується під пильним оком Жировицької Богородиці, яка дивиться на всіх нас і невтомно захищає, допомагає, вислуховує молитви і, як Мати Церкви, забезпечує розвиток нашої структури на теренах Італії.

► Що б ви хотіли побажати цій парафіяльній громаді зараз? Чи можливо також подати якісь поради чи напрямні для ефективнішого духовного зросту і розвитку цієї громади?

Блаженніший Святослав: Найперше, я б закликав справді відкрити усі скарби, які має наша громада у тому храмі. Це місце, його історія, ця чудотворна ікона Жировицької Богородиці – з тих всіх скарбів треба користати. Знайте, що маєте великий скарб. Прийдіть тільки його візьміть. А наші священники, тепер вже на чолі з єпископом, будуть готові щедро ті скарби роздавати, щоб ніхто не відійшов незауважений, з порожніми руками.

Так само наша громада у Італії переживає сьогодні процес свого нового становлення. Тому дуже важливо усвідомлювати, що це є ваш дім. Тому я би закликав усіх наших вірних у Італії гуртуватися довкола наших парафій, зокрема довкола катедрального собору. Я би рекомендував, щоби щонайменше раз на рік з усіх наших парафій з цілої Італії відбувалися прощі до цього собору Святих мучеників Сергія і Вакха до Жировицької ікони Богородиці. Я би справді закликав ширити культ цієї ікони. Богородиця і сьогодні готова бути особливою Захисницею українців у Італії, емігрантів, тих, що тільки приїхали, тих, що думають повернутися, чи тих, які прагнуть облаштувати своє життя там. Тому, як каже Христос до своїх учнів: «Ходіть та подивіться» (Йоана 1,39). А я би сказав: прийди і візьми скарб, який там для тебе Господь Бог і Пречиста Діва Марія приготували.

Розмовляла Оксана Бабенко;

джерело: [інтернетсторінка](#) Української парафії в Римі.

Відео про історію Жировицької чудотворної ікони Пресвятої Богородиці, що знаходиться в храмі святих мучеників Сергія і Вакха можна переглянути [тут](#)